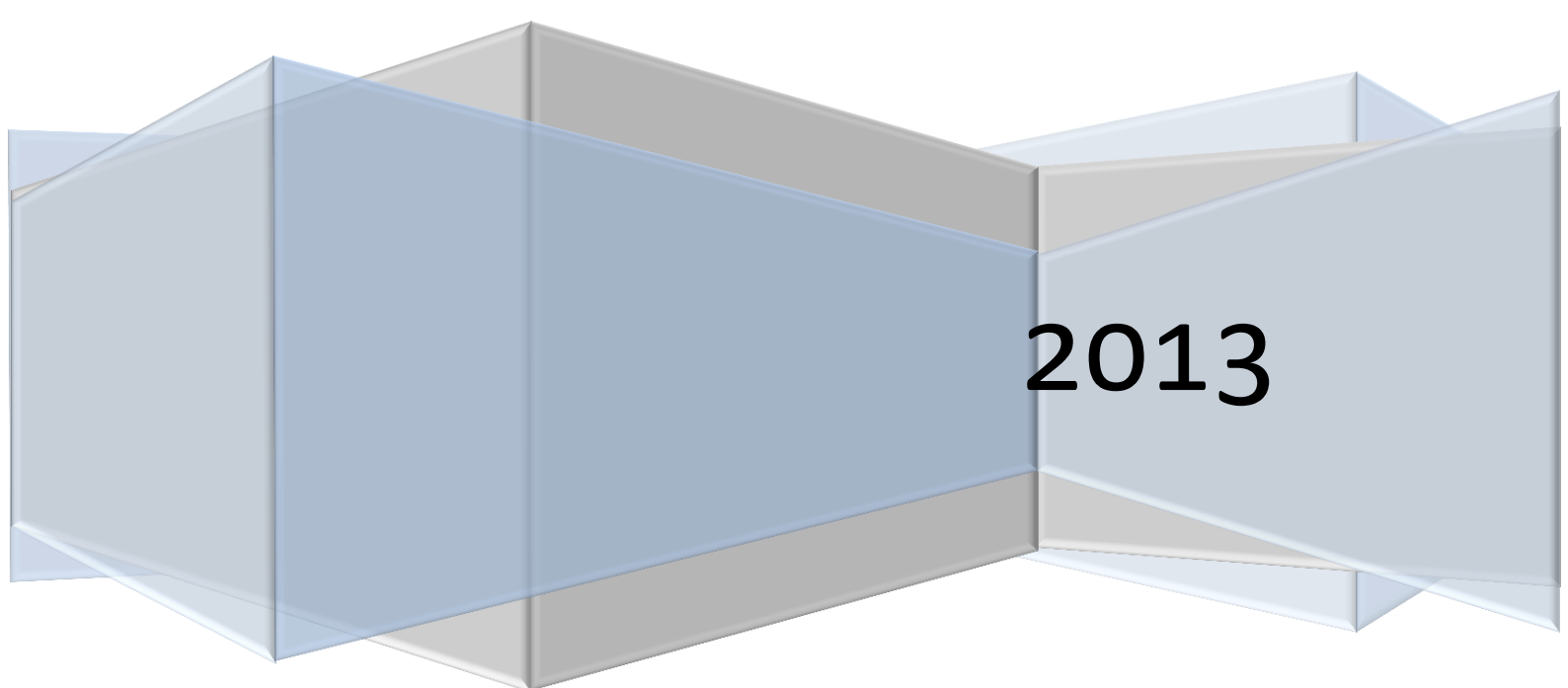

RAPORT GMINNY:

DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Przyczyny i zasięg zjawiska, grupy ryzyka

Gmina Szprotawa

2013

Raport gminny:

Opracowany w ramach badań zrealizowanych na zlecenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Szprotawie, współfinansowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Termin i obszar realizacji badań:

15.10.2013-30.11.2013

Gmina Szprotawa

Podmiot realizujący badania:

Public Teamworks Maciej Chłopek

Radkowice 13

26-060 Chęciny

woj. świętokrzyskie

RAPORT GMINNY:

DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Przyczyny i zasięg zjawiska, grupy ryzyka

Gmina Szprotawa

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
WPROWADZENIE	4
POJĘCIE PRZEMOCY W RODZINIE	5
CHARAKTERYSTYKA TERENU BADAŃ	9
CHARAKTERYSTYKA BADANYCH	11
OBSZAR 1. WIEDZA NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE	17
OBSZAR 2. PRZYCZYNY I SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE	26
OBSZAR 3. SPRAWCY I OFIARY PRZEMOCY W RODZINIE	34
OBSZAR 4. REAKCJE WOBEC ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE	40
REKOMENDACJE	45
BIBLIOGRAFIA	46
ANEKSY	47
SPIS WYKRESÓW	57
SPIS TABEL	58

WPROWADZENIE

Raport niniejszy stanowi podsumowanie badań ankietowych, które zostały zrealizowane w okresie od 15.10.2013 do 30.11.2013 roku, na zlecenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Szprotawie, w ramach Programu Ochronowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, współfinansowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Celem badań była diagnoza tzw. „grup ryzyka”, tj. środowisk społecznych zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Szprotawa, a także określenie skali i zasięgu tego zjawiska oraz jego charakterystyka. Badaniami ankietowymi objęto łącznie 300 mieszkańców Gminy Szprotawa, w tym 200 osób dorosłych oraz 100 dzieci w wieku gimnazjalnym, uczęszczające do Gimnazjum Nr 3 w Wiechlicach oraz Gimnazjum Nr 1 w Szprotawie. Badania zostały zrealizowane przez czteroosobowy zespół badawczy. Jako metodę badawczą wybrano metodę sondażu diagnostycznego, zaś jako technikę gromadzenia materiału badawczego – ankietę oraz kwestionariusz ankiety, będący podstawowym narzędziem badawczym w badaniach społecznych i pedagogicznych. Na potrzeby niniejszych badań opracowano dwa warianty kwestionariusza ankiety, którą wypełniali respondenci, zgodnie z instrukcjami udzielanymi przez członków zespołu badawczego:

Wariant A. Typ „ankieta audytoryjna”. Respondenci: dzieci w wieku gimnazjalnym.

Wariant B. Typ „ankieta PAPI”. Respondenci: osoby dorosłe.

Konstrukcja kwestionariuszy ankiet opiera się na 21 pytaniach zamkniętych i otwartych, których treść wpisuje się w następujące obszary tematyczne:

Obszar I. Wiedza na temat przemocy w rodzinie	(pytania:	I.1-I.4)
Obszar II. Przyczyny i skala zjawiska przemocy w rodzinie	(pytania:	II.2-II.5)
Obszar III. Sprawcy i ofiary przemocy w rodzinie	(pytania:	III.1-III.6)
Obszar IV. Reakcje wobec zjawiska przemocy w rodzinie	(pytania:	IV.1-IV.6)

Uzyskane za pośrednictwem tych pytań informacje i dane umożliwiły m.in. poznanie stanu wiedzy respondentów na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz ułatwiły określenie tzw. „grup ryzyka”, zagrożonych przemocą w rodzinie. W konstrukcji kwestionariuszy ankiet zawarto także tzw. „pytania metryczkowe”, tj. pytania M.1-M.5 (Wariant A), pytania M.1-M.8 (Wariant B). Uzyskane za ich pośrednictwem informacje i dane pozwoliły na szersze i bardziej szczegółowe analizy wybranych zagadnień, z uwzględnieniem wybranych cech respondentów (płci, miejsca zamieszkania, wieku itp.). Wzory kwestionariuszy ankiet wykorzystanych w badaniach zawierają Aneksy do niniejszego Raportu. Jego układ uzupełnia bibliografia, a także spisy tabel i wykresów zamieszczonych w tekście.

POJĘCIE PRZEMOCY W RODZINIE

Pojęcie „przemocy w rodzinie”, określanej także mianem „przemocy domowej” i „przemocy rodzinnej” jest terminem złożonym. Najczęściej bywa ono łączone z używaniem przymusu oraz siły fizycznej przez jednego z członków rodziny wobec swych bliskich. W polskim porządku prawnym charakterystykę i definicję zjawiska „przemocy w rodzinie” zawiera Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku „O przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”¹. Wskazano w niej, że za „przemoc w rodzinie” uważać należy jednorazowe lub powtarzające się wielokrotnie „umyślnie działania lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste” członków danej rodziny lub osób wspólnie zamieszkujących i gospodarujących ze sprawcą tego rodzaju zachowań. Podejmowane przez niego działania wobec bliskich i krewnych, wspólnie z nim zamieszkujących, narażają te osoby na „niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia”, naruszają przy tym ich „godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodując szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołując cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”². Podobną charakterystykę tego zagadnienia zawarto w Kodeksie Karnym (art. 207 K.K.), w którym istnieje pojęcie „znęcania się” fizycznego lub psychicznego nad osobą najbliższą lub „inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, [...]”³.

Charakterystyczną cechą przemocy rodzinnej jest wykorzystanie przez sprawców tego rodzaju zachowań posiadanej siły i dominacji nad innymi członkami rodziny, w celu ich podporządkowania i zmuszenia do określonych reakcji i działań. Ofiarami przemocy domowej (grupami szczególnego ryzyka) są przede wszystkim te osoby, które w strukturze danej rodziny są zależne od swych opiekunów lub bliskich, a zwłaszcza dzieci, osoby starsze i niepełnosprawne oraz kobiety. Przemoc domowa godzi więc w prawa i dobra osobiste tych osób, powodując u nich szkody i cierpienie fizyczne lub psychiczne. Według definicji przyjętej przez Radę Europy w 1986 roku „przemoc domowa” to: „[...] każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniedbywanie, które zagrażają życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka tej samej rodziny bądź poważnie szkodzą rozwojowi jego (jej) osobowości”⁴.

Przemoc domowa przyjmować może różne formy i podlega wielu klasyfikacjom. Ze względu na charakter zachowań i sposobów ich realizacji wyróżnić należy⁵:

1. Przemoc fizyczną w postaci m.in. popychania, szarpania oraz bicia, niekiedy z użyciem broni oraz ostrych (np. noży) lub tępych (np. kija) narzędzi. Ta forma

¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku „O przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”; (Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887).

² Ibidem.

³ J. Polanowski, *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Prawo i praktyka*, Wydawnictwo Edukacyjne „Parpamedia” Warszawa 2012, s. 9.

⁴ K. Browne, M. Herbert, *Zapobieganie przemocy w rodzinie*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 1999, s. 21.

⁵ B. Gruszczyńska, *Przemoc wobec kobiet w Polsce. Aspekty prawnokryminologiczne*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2007, s. 22; J. Mazur, *Przemoc w rodzinie*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2002, s. 41, 51.

przemocy jest niezwykle niebezpieczna, gdyż najczęściej pozostawia ślady w postaci obrażeń, które mogą doprowadzić do śmierci ofiary tego rodzaju zachowań. Przemoc fizyczna może przyjmować nie tylko postać tzw. przemocy czynnej (uderzanie, bicie, kopanie, zadawanie ran szarpanych i ciętych duszenie, oparzenia), ale także tzw. przemocy biernej (areszt domowy, zakaz mówienia, poruszania się).

2. Przemoc psychiczna wyrażająca się m.in. w wyzwiskach, pogroźkach, poniżaniu, upokarzaniu oraz nękanii przez bliską osobę. Może ona objawiać się również w takich zachowaniach przejawianych przez członków danej rodziny jak: wywieraniu presji na bliskich, szantażowaniu ich, znęcaniu się nad zwierzętami („maskotkami” członków danej rodziny), izolowaniu członków rodzin od innych wspólnot, ograniczaniu snu, niszczeniu przedmiotów należących do konkretnych osób oraz w groźbach użycia przemocy. Jedną z form przemocy psychicznej jest także nadopiekuńczość, przejawiająca się w dążeniu do ograniczenia samodzielności poszczególnych członków rodziny w różnych obszarach życia społecznego. U ofiar tego rodzaju zachowań obserwuje się: strach i przerażenie, stany lękowe, stale utrzymujące się poczucie zagrożenia i niepewności, a także zaniżoną samoocenę, depresję oraz bezradność, które prowadzić mogą do chorób psychicznych, samookaleczania się, a niekiedy do samobójstw.
3. Przemoc ekonomiczna objawiająca się m.in. w ograniczaniu swobody w dysponowaniu własnymi pieniędzmi, nadmiernej kontroli i podejrzliwości w zakresie zarządzania swoją własnością przez członków danej rodziny, odbieraniu należących do nich pieniędzy lub przedmiotów oraz uniemożliwianiu podjęcia lub kontynuowania pracy.
4. Przemoc seksualna, przybierająca postać formy agresji seksualnej, w tym nakłaniania do czynności o charakterze seksualnym, dotykania wbrew woli w miejscach intymnych, ale także zmuszania do prostytucji, zachowań seksualnych z udziałem osób trzecich.
5. Zaniedbanie, przyjmujące postać ciągłego niezaspokajania podstawowych biologicznych i psychicznych potrzeb członków danej rodziny przez sprawujących nad nimi opiekę bliskich. Ten rodzaj przemocy domowej może mieć formę niedożywienia dzieci, niewłaściwej opieki higienicznej nad osobami starszymi bądź niepełnosprawnymi (zaniedbanie fizyczne), ale także lekceważenia emocjonalnego, psychicznego oraz nieokazywania uczuć (zaniedbanie psychiczne).

Wszystkie te powyżej scharakteryzowane formy przemocy domowej można rozpatrywać w dwóch przeciwstawnych kategoriach, jako: przemoc aktywną lub jako przemoc pasywną. Na pierwszą z nich składają się przede wszystkim realizowane zachowania, przyjmujące formę nadużyć o charakterze fizycznym, seksualnym, psychicznym lub ekonomicznym. Druga kategoria (przemoc pasywna) obejmuje przede wszystkim zaniedbania i zaniechania ze strony opiekunów lub rodziców. W tym przypadku przemoc domowa ma swoje źródła w ich bierniej postawie wobec bliskich oraz ich potrzeb, które nie są w należyłym stopniu i we właściwym czasie zaspokajane.

Obok powyższych typologii przemocy domowej wskazać można również na jej klasyfikacje ze względu na dynamikę obserwowanych zachowań oraz sposób postępowania ich sprawców. Klasyfikacja ta obejmuje: przemoc gorącą i przemoc chłodną. U pierwszej z nich leży agresja i furia, rozumiana jako skumulowanie „niemożliwych do powstrzymania uczuć gniewu i wściekłości” przez osobę doświadczającą tego uczucia. „Przemoc gorąca-jak zauważa Jadwiga Mazur-to przemoc naładowana złością, gniewem i agresją. Towarzyszą jej bogate formy ekspresji: krzyki, głośne wyzwiska, rękoczynny, impulsywne zachowania, gwałtowne zadawanie bólu i jest łatwo zauważalna. Zwykle pojawia się nagle i stosunkowo szybko mija. Przemoc fizyczna towarzysząca >>przemocy gorącej<< jest zachowaniem celowym, powodującym uszkodzenie ciała”⁶.

Odmiennej charakter ma tzw. przemoc chłodna, która najczęściej dokonywana jest z premedytacją. Zwykle bywa ona odbiciem autorytarnych stosunków panujących w danej rodzinie. Jak zauważa Jadwiga Mazur: „Ten rodzaj przemocy sprawia wrażenie spokojniejszej, ale skrywa silne emocje, które są tłumione i kontrolowane. Polega na realizowaniu przez sprawcę programu działania, wpisanego czasem w obyczaje i środowiskową kulturę. Agresor jest gotowy naruszyć wewnętrzne terytorium psychiczne najbliższych i znajdować dla takiego postępowania usprawiedliwienie nawet wtedy, gdy jest świadomy wyrządzonych szkód”⁷. Poprzez odwołanie się do obowiązujących wzorów i norm kulturowych, sprawca realizujący ten rodzaj przemocy domowej neguje i odrzuca swoją osobistą odpowiedzialność za wyrządzone bliskim szkody fizyczne i psychiczne, tłumacząc swoje postępowanie wyższymi celami, zazwyczaj natury wychowawczej i moralnej. Przykładem takich zachowań może być zabór rzeczy należącej do bliskiej osoby lub jej izolacja od świata zewnętrznego, jako kara za naruszenie określonych zasad lub norm⁸. Ze względu na sprawców przemocy domowej wyróżnić można przemoc domową, której sprawcami są osoby dorosłe oraz przemoc domową, której sprawcami są dzieci. Obejmuje ona więc: przemoc wobec małżonka, przemoc wobec dziecka i zaniechywanie, przemoc wobec rodzeństwa, przemoc wobec rodziców, a także zaniechywanie i przemoc wobec osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku⁹. Źródeł przemocy w rodzinie poszukuje się najczęściej w uwarunkowaniach środowiskowych oraz wewnętrznej motywacji sprawców tego rodzaju czynów, wzmacnianej przez czynniki biologiczne (genetyczne, fizjologiczne) lub psychiczne i emocjonalne. Wśród najważniejszych czynników ryzyka wystąpienia zjawiska przemocy domowej w danej rodzinie wskazać należy przede wszystkim na: nadużywanie alkoholu i środków odurzających przez jednego z jej członków, trudną sytuację materialną wspólnoty (bezrobocie, ubóstwo), a także trudne warunki lokalowe oraz doświadczenia życiowe jej członków (np. bycia ofiarą przemocy domowej w przeszłości)¹⁰.

Z badań i działań realizowanych przez instytucje publiczne, organizacje społeczne i właściwe służby zajmujące się przemocą domową wynika, że zjawisko to jest dostrzegalne w polskim społeczeństwie. Potwierdzają to wyniki badań Centrum Badania Opinii Społecznej (dalej-CBOS)

⁶ Ibidem, s. 56.

⁷ Ibidem, s. 57.

⁸ Ibidem.

⁹ K. Browne, M. Herbert, op. cit., s. 22.

¹⁰ Zob. D. Rode, Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010, s. 67-183.

z czerwca 2012 roku, z których wynika, że „dom” i „ulica” (9%) oraz „najbliższa okolica” (8%) jest tym „środowiskiem”, w którym Polacy najczęściej doświadczali przemocy i agresji. W tym czasie respondenci przebadani przez CBOS stykali się z nią w mniejszym stopniu w „restauracji, kawiarni, na dyskoteci” (5%), „w pracy/szkole” (4%), „w pociągu/autobusie/tramwaju/taksówce” (3%) oraz „innych miejscach i środowiskach” (4%)¹¹. Przemocy w środowisku domowym o wiele częściej doświadczają kobiety (12%) niż mężczyźni (6%)¹². W tym czasie aż 28% respondentów przepytanych przez CBOS przyznało, że zna osobiście lub z widzenia kobiety doświadczające w domu przemocy fizycznej ze strony ich bliskich. Kolejnych 11% badanych przyznało, że zdarzyło im się stosować przemoc fizyczną wobec swych bliskich. W nieco większym jednak stopniu dotyczyło to kobiet (12%) niż mężczyzn (10%) oraz bijących swoich rodziców dzieci (2%). Prawie jedna piąta badanych przez CBOS osób (18%), żyjących w stałych związkach, przyznało również do bycia ofiarami przemocy o charakterze psychicznym (wyzwiska, obelgi)¹³. Tego rodzaju sytuacjom towarzyszyły niekiedy zachowania o charakterze przemocy ekonomicznej i seksualnej. Choć na podstawie przytoczonych powyżej wyników badań należy zauważyć, że Polacy potępiają przemoc domową, to jednak w pewnych okolicznościach jej stosowanie usprawiedliwiają i dopuszczają. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy ofiarą przemocy domowej jest mężczyzna, a jej sprawcą kobieta. Według 44% przebadanych przez CBOS respondentów przypadki takie dają się w pełni usprawiedliwić¹⁴. Niewątpliwie przemoc domowa jest zjawiskiem o złożonej etiologii, przyjmującym różne formy i postacie. Zjawisko to jest jednak dostrzegane i zauważalne w polskim społeczeństwie, zaś jego skala przyjmuje rozmiary, które zmuszają do zastanowienia się nad sposobami jego ograniczania. Niezbędny przy tym jest monitoring oraz właściwa diagnoza środowisk oraz grup ryzyka, zagrożonych przemocą domową, niezależnie od form, które może ona przyjąć. Dotyczy to również wspólnot lokalnych, takich jak gminy lub poszczególne miasta i osiedla.

PODSUMOWANIE:

Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym, obejmujący różne typy zachowań i reakcji, odwołujących się przede wszystkim do przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej oraz zaniedbania psychicznego i fizycznego członków danej rodziny przez ich bliskich. Nieznajomość form i postaci, jakie przyjmować może przemoc domowa, utrudnia jej wykryci i zdiagnozowanie. Dotyczy to zwłaszcza osób jej doświadczających, które nie zdają sobie sprawy z bycia ofiarą przemocy domowej, godząc się na tego konsekwencje.

¹¹ Przemoc i konflikty w domu. Komunikat z badań, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2012, s. 2.

¹² Ibidem, s. 2.

¹³ Ibidem, s. 3-6.

¹⁴ Ibidem, s. 8.

CHARAKTERYSTYKA TERENU BADAŃ

Gmina Szprotawa zajmująca powierzchnię 232,31 km² jest gminą miejsko-wiejską, położoną w południowej części województwa lubuskiego, na terenie powiatu żagańskiego. Obok miasta Szprotawy, w skład gminy wchodzi 6 przysiółków (Biernatów, Buczek, Kopanie, Polkowiczki, Rusinów, Szprotawka), a także 16 sołectw (Bobrowice, Borowina, Cieciszów, Długie, Dzieńmiarowice, Dzikowice, Henryków, Kartowice, Leszno Dolne, Leszno Górne, Nowa Kopernia, Pasterzowice, Siecieborzyce, Sieraków, Wiechlice oraz Witków). W końcu 2012 roku gminę zamieszkiwało łącznie 21 823 osób, z czego 11 263 stanowiły kobiety (51,6%). Większość mieszkańców gminy tj. 12 445 osób (57%) byli to mieszkańcy terenów miejskich (miasto Szprotawa), zaś 43% (9 378 osób) stanowili mieszkańcy wsi i przysiółków (terenów wiejskich)¹⁵.

W południowej gminy części dominuje gospodarka leśna zaś w północnej typowo rolnicza. Samo miasto Szprotawa jest siedzibą władz samorządowych oraz administracji gminnej. Gmina zadania własne realizuje za pośrednictwem burmistrza i rady oraz podległych jednostek organizacyjnych tj. placówek oświatowych, Zakładu Gospodarki Komunalnej, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Szprotawskiego Domu Kultury oraz Ośrodka Pomocy Społecznej (dalej-OPS) w Szprotawie¹⁶.

Jednym z najważniejszych problemów społecznych na terenie Gminy Szprotawa jest bezrobocie. Dotyczy to jednak całego powiatu żagańskiego, w którym w październiku 2013 roku stopa bezrobocia osiągnęła wartość 23,8% i była trzecią, najwyższą w województwie lubuskim (25,2% powiat strzelecko-drezdenecki, 24,1% powiat nowosolski)¹⁷. W kwietniu 2012 roku jako osoby bezrobotne zarejestrowanych było 1 654 mieszkańców Gminy Szprotawa¹⁸. W październiku tego samego roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żaganiu jako bezrobotni zarejestrowanych było 1 495 mieszkańców Gminy Szprotawa, w tym 832 kobiet (55,7%), 234 osób do 25 roku życia (15,6%) oraz 327 osób powyżej 50 roku życia (21,9%). Ponad 26,8% zarejestrowanych bezrobotnych (401 osób) nie posiadało żadnych kwalifikacji zawodowych, a tym samym niewielkie szansę na zdobycie trwałego zatrudnienia¹⁹. Sytuację tą utrudnia brak koncentracji wielkiego i średniego przemysłu na tym obszarze. Przekłada się to także na dochody i wydatki gminy. W 2011 roku dochody Gminy Szprotawa w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 2 793 złote, zaś wydatki 2 993 złote. W tym okresie najpoważniejszą kategorię wydatków ponoszonych przez gminę stanowiły: „Oświata i wychowanie” (31,8%), „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska” (21,3%) oraz „Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” (22,5%). W ramach tego ostatniego

¹⁵ Stan i ruch naturalny ludności w województwie lubuskim w 2012 roku, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych, Zielona Góra 2013, s. 10.

¹⁶ Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Szprotawa na lata 2008-2020, Szprotawa 2008, s. 24.

¹⁷ Sytuacja na rynku pracy w województwie lubuskim (październik 2013), Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.

¹⁸ Liczba bezrobotnych w układzie powiatowych urzędów pracy i gmin woj. lubuskiego zarejestrowanych na koniec kwietnia 2012., Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.

¹⁹ Bezrobotni w szczególnej sytuacji według gmin woj. lubuskiego (stan na koniec października 2013 r.), Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.

zadania w 2011 roku m.in. na przeciwdziałanie alkoholizmowi wydano łącznie ponad 287 tysięcy złotych²⁰. Sam alkoholizm, a także narkomania oraz zjawisko przemocy domowej jest jednym z priorytetowych zadań publicznych, realizowanych przez Gminę Szprotawa we współpracy z organizacjami samorządowymi oraz innymi podmiotami²¹. Do innych równie ważnych problemów społecznych na terenie Gminy Szprotawa zaliczyć należy także: niepełnosprawność, wielodzietność, a także problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz problemy osób opuszczających placówki wychowawcze i zakłady karne. Zjawiska te są ograniczane poprzez działalność instytucji pomocy społecznej na czele z OPS w Szprotawie. Podstawą działań podejmowanych przez te podmioty jest m.in. przyjęta w 2006 roku „Strategia rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka na lata 2006-2013”. W dokumencie tym zwrócono uwagę, że do dezintegracji i patologizacji życia rodzinnego na terenie Gminy Szprotawa przyczyniają się takie zjawiska i elementy lokalnego środowiska jak: bezrobocie, ubóstwo i bieda oraz rodziny niepełne oraz rodziny, których członkowie uzależnieni są od alkoholu lub narkotyków. Ich wzajemne oddziaływanie rodzi sytuacje, w których obserwowane są przypadki przemocy domowej²².

PODSUMOWANIE:

Wśród czynników i elementów lokalnego środowiska, sprzyjających zjawisku przemocy domowej, wskazać należy przede wszystkim na takie problemy społeczno-ekonomiczne jak: wysokie bezrobocie zwłaszcza wśród osób młodych (do 25 roku życia), starszych (powyżej 50 roku życia) oraz kobiet nieposiadających żadnych kwalifikacji zawodowych, alkoholizm i narkomanie, wielodzietność rodzin, a także problemy opiekuńczo-wychowawcze, będące efektem niewłaściwych relacji „rodzice-dzieci” oraz „mąż/partner-żona/partnerka”.

²⁰ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Gmina miejsko-wiejska Szprotawa (powiat żagański), Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

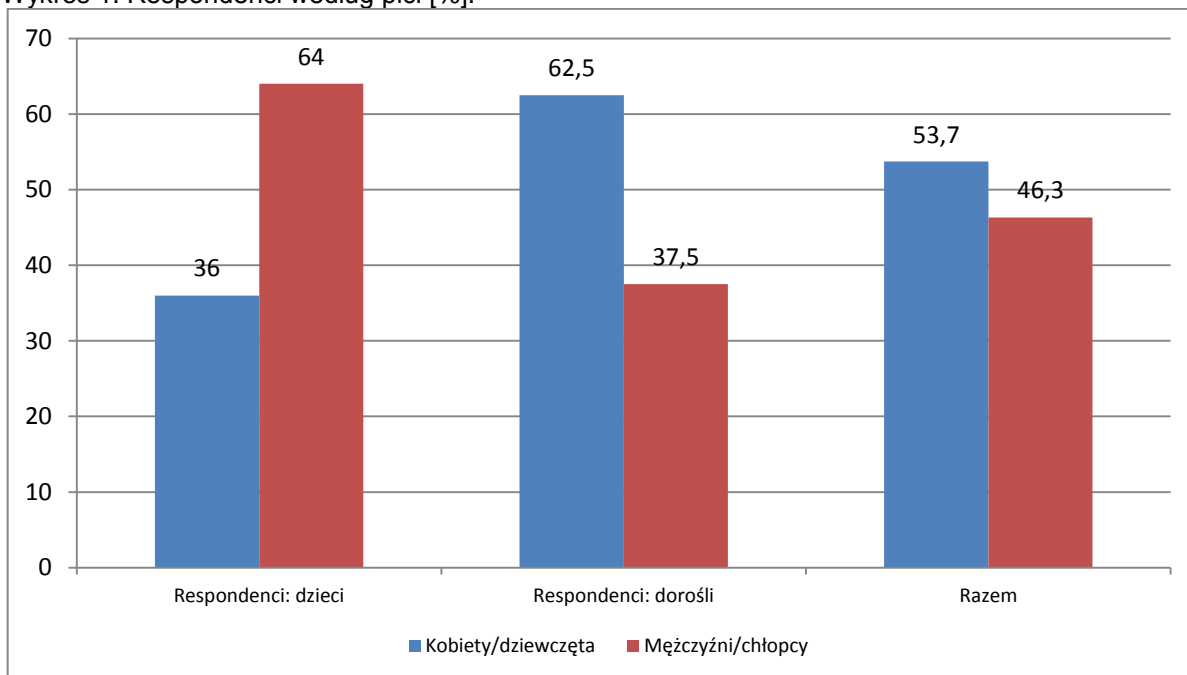
²¹ Uchwała nr XXXIII/247/2012 Rady Miejskiej w Szprotawie z dnia 30 listopada 2012 roku „W sprawie programu współpracy Gminy Szprotawa w 2013 roku z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie”.

²² Strategia rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka na lata 2006-2013, Urząd Miejski w Szprotawie, Szprotawa 2006, s. 11-47.

CHARAKTERYSTYKA BADANYCH

Badaniami objęto łącznie 300 osób (100%), w tym 200 dorosłych mieszkańców Gminy Szprotawa (66,7%) oraz 100 dzieci w wieku gimnazjalnym (33,3% respondentów), uczęszczających do Gimnazjum Nr 1 w Szprotawie oraz Gimnazjum Nr 3 w Wiechlicach. Wśród ogółu respondentów 53,7% (161 osób) stanowiły kobiety i dziewczęta, zaś 46,3% (139 osób) mężczyźni i chłopcy.

Wykres 1. Respondenci według płci [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

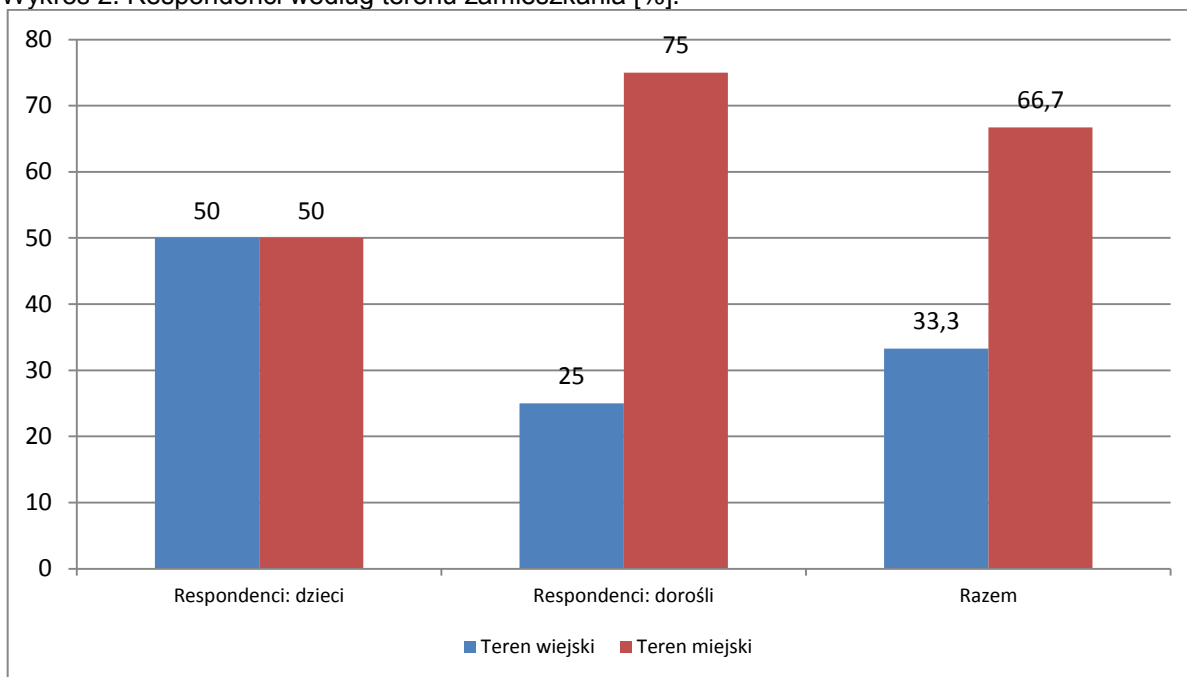
Tabela 1. Respondenci według płci.

Płeć respondentów	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli		N	%
	N	%	N	%		
Kobiety/dziewczęta	36	36,0	125	62,5	161	53,7
Mężczyźni/chłopcy	64	64,0	75	37,5	139	46,3
Razem	100	100,0	200	100,0	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Spośród 300 respondentów biorących udział w badaniu 66,7% (200 osób) zamieszkiwało na terenie miejskim, zaś 33,3% (100 osób) na terenach wiejskich. Wśród ankietowanych zamieszkujących tereny miejskie były przede wszystkim osoby dorosłe (75%, 150 osób). Jedynie co czwarty respondent z tej grupy (25%, 50 osób) wskazał na „wieś”, jako swoje miejsce zamieszkania. Taką odpowiedź zaznaczyło również 50% badanych dzieci.

Wykres 2. Respondenci według terenu zamieszkania [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Tabela 2. Respondenci według terenu zamieszkania.

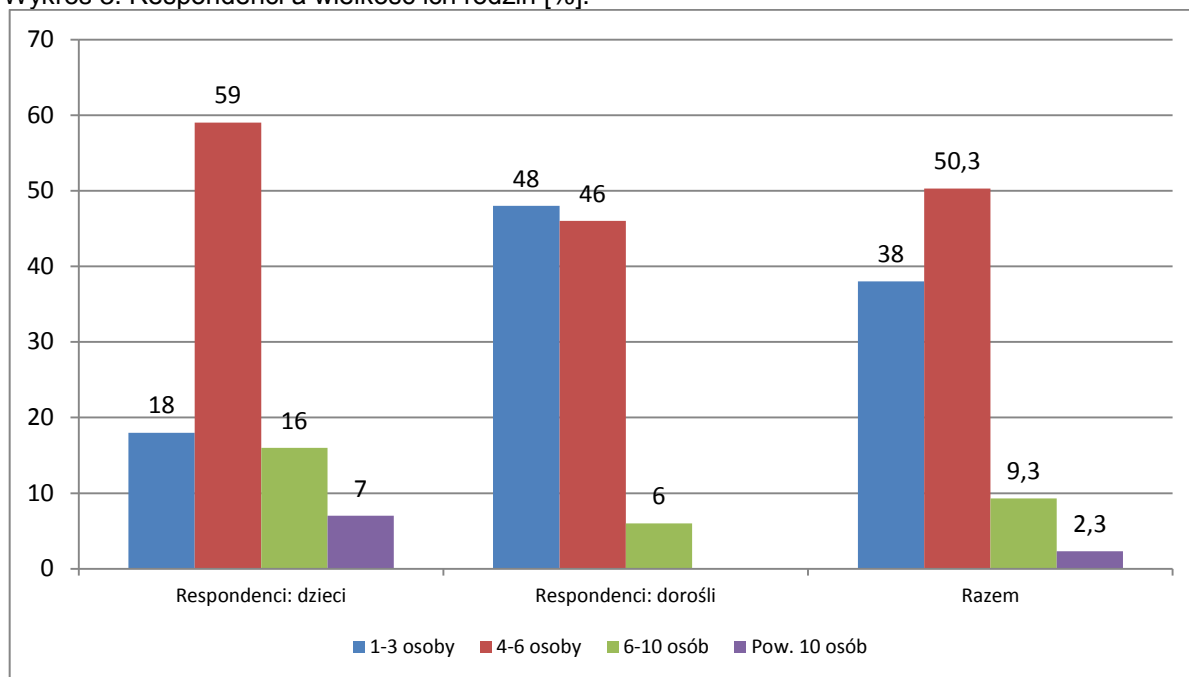
Teren zamieszkania respondentów	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli			
	N	%	N	%	N	%
Teren miejski	50	50,0	150	75,0	200	66,7
Teren wiejski	50	50,0	50	25,0	100	33,3
Razem	100	100,0	200	100,0	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Jedno z pytań dotyczyło niepełnosprawności respondentów. Uzyskane za jego pośrednictwem dane pozwalają twierdzić, że w badanej populacji znalazło się 15 niepełnosprawnych osób (5% ogółu badanych), w tym 10 niepełnosprawnych osób dorosłych (5%) oraz 5 uczniów szkoły gimnazjalnej (5%).

Na podstawie zebranych w trakcie badań danych należy uznać, że na terenie Gminy Szprotawa dominuje model rodziny 4-6-osobowej, w której „pod jednym dachem” zamieszkują przede wszystkim rodzice z dwojgiem lub trojgiem dzieci. Na taki model rodziny wskazało ogółem 50,3% respondentów (151 osób, w tym 59 dzieci). Nieco mniej (38%) respondentów żyje w rodzinach 1-3 osobowych, na które wskazało 48% badanych dorosłych (96 osób) oraz 18% ankietowanych dzieci (18 osób). Jeśli chodzi o rodziny liczące od 6 do 10 osób, to należy zauważyć, że jedynie co dziesiąty z respondentów (9,3% ogółu badanych, 28 osób) przyznał, że mieszka (6% dorosłych) bądź wychowuje się w takiej rodzinie (16% dzieci).

Wykres 3. Respondenci a wielkość ich rodzin [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

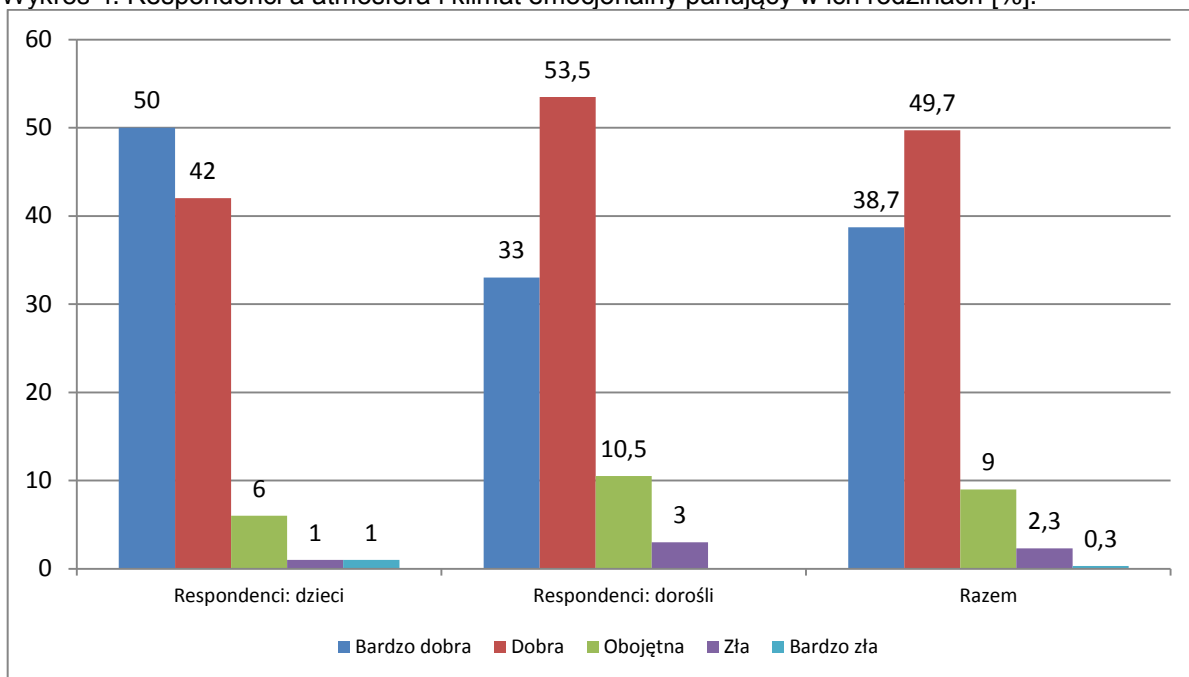
Tabela 3. Respondenci a wielkość ich rodzin.

Liczebność rodzin respondentów	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli			
	N	%	N	%	N	%
1-3 osoby	18	18,0	96	48,0	114	38,0
4-6 osób	59	59,0	92	46,6	151	50,3
6-10 osób	16	16,0	12	6,0	28	9,3
Powyżej 10 osób	7	7,0	0	0,0	7	2,3
Razem	100	100,0	200	100,0	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Jedynie niewielki odsetek badanych (2,3%) tj. 7 dzieci (7%) mieszka i wychowuje się w wielopokoleniowej i wieloosobowej rodzinie, składającej się z więcej niż 10 osób. Należy więc stwierdzić, że znaczny odsetek badanych mieszka i wychowuje się w rodzinach małych i średnich, liczących od 1 do 6 osób. Można przypuszczać, że panujące w nich relacje interpersonalne będą znacznie różnić się od tych obserwowanych w rodzinach wieloosobowych i wielopokoleniowych. Większość ankietowanych jednak pozytywnie ocenia atmosferę i klimat emocjonalny panujący w ich rodzinach. 38,7% badanych (116 osób) atmosferę tą ocenia jako „bardzo dobrą”, zaś 49,7% jako „dobrą”. Opinie takie chętniej formułowały dzieci i osoby dorosłe, które opisując atmosferę i klimat emocjonalny panujący w ich rodzinach, określały ją także jako „obojętna” (10,5%, 21 osób) oraz „zła” (3%, 6 osób). Jedynie 1 osoba (0,3% respondentów) przyznała, że atmosfera panująca w jego rodzinie jest „bardzo zła”.

Wykres 4. Respondenci a atmosfera i klimat emocjonalny panujący w ich rodzinach [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

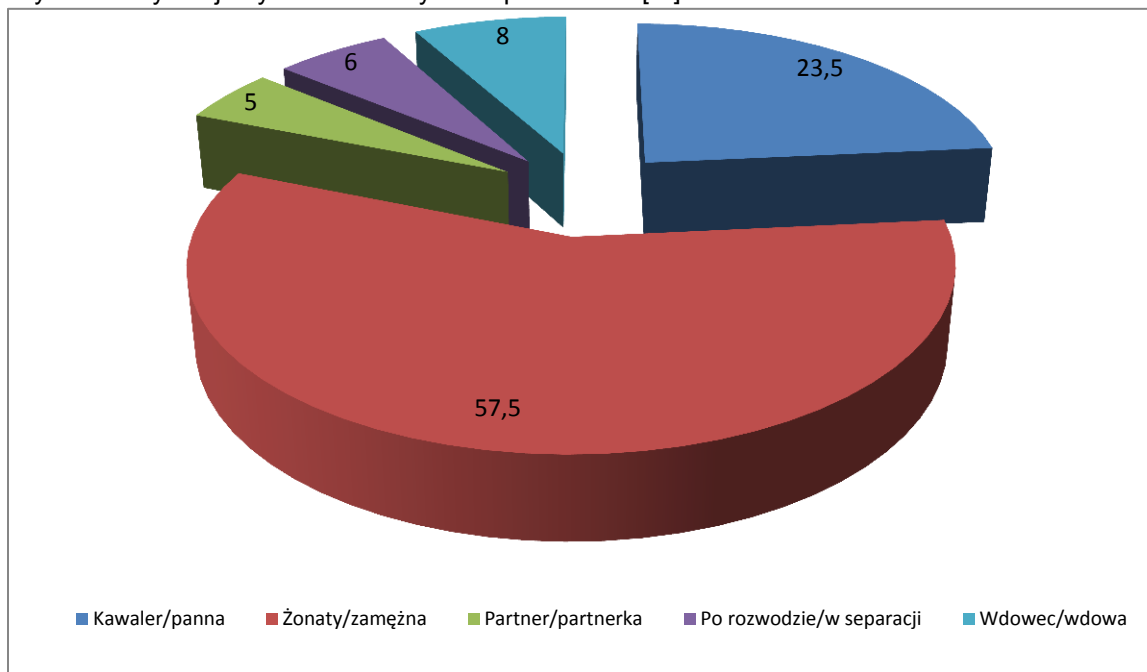
Tabela 4. Respondenci a atmosfera i klimat emocjonalny panujący w ich rodzinach.

Atmosfera i klimat emocjonalny panujący w rodzinach respondentów	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli			
	N	%	N	%	N	%
„Bardzo dobra”	50	50,0	66	33,0	116	38,7
„Dobra”	42	42,0	107	53,5	149	49,7
„Obojętna”	6	6,0	21	10,5	27	9,0
„Zła”	1	1,0	6	3,0	7	2,3
„Bardzo zła”	1	1,0	-	-	1	0,3
Razem	100	100,0	200	100,0	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

W przypadku dorosłych respondentów biorących udział w badaniu, przeważały osoby żyjące w związkach małżeńskich (57,5%, 115 osób) i partnerskich (5,0%, 10 osób). Kolejnych 12 respondentów (6%) były to osoby po rozwodzie lub w separacji, zaś 16 dorosłych respondentów (8%) swój status określiło jako „wdowiec/wdowa”. Co piąty badany dorosły (23,5%, 47 osób) wskazał na swój stan cywilny jako „kawaler/panna”.

Wykres 5. Sytuacja życiowa dorosłych respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

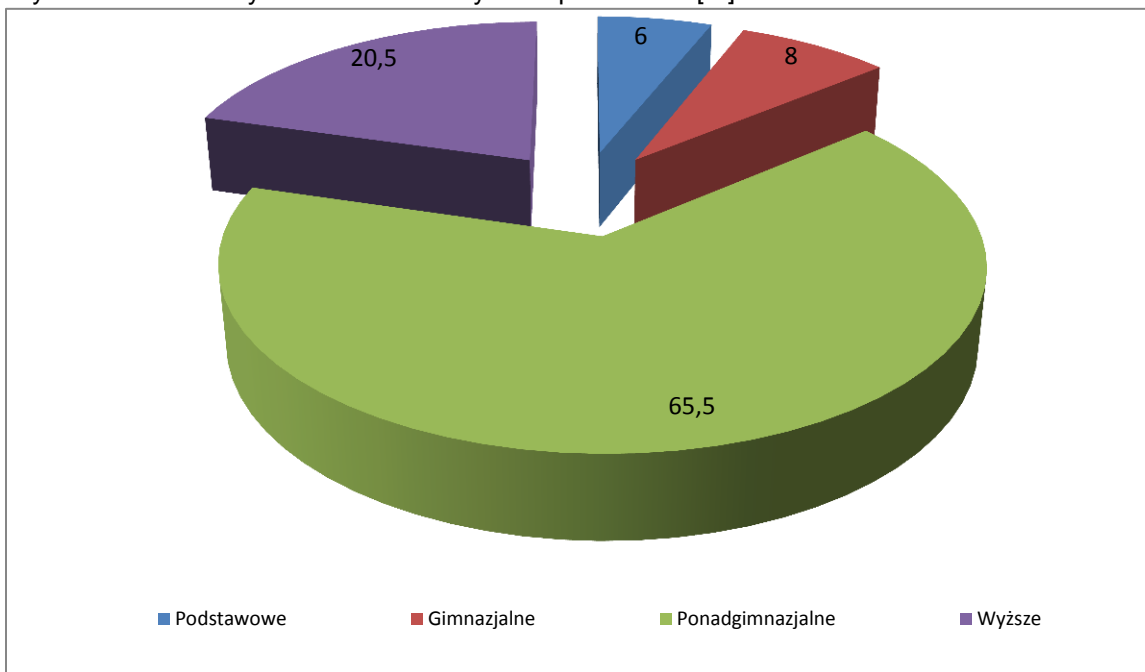
Tabela 5. Sytuacja życiowa dorosłych respondentów.

Stan cywilny/sytuacja życiowa	Respondenci	
	N	%
Kawaler/panna	47	23,5
Żonaty/zamężna	115	57,5
Partner/partnerka	10	5,0
Po rozwodzie/w separacji	12	6,0
Wdowiec/wdowa	16	8,0
Razem	200	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Niezależnie od stanu cywilnego i sytuacji życiowej w przeważającej większości były to osoby młode, w wieku od 18 do 25 lat (15%, 30 osób) oraz od 25 do 45 lat (43,5%, 87 osób). Pokażną grupę badanych stanowili także respondenci w wieku średnim od 45 do 60 lat (28,5%, 57 osób) oraz osoby starsze powyżej 60 roku życia, których było 13% (26 osób). W grupie dorosłych respondentów przeważały osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym (65,5%, 131 osób) oraz wyższym (20,5%, 41 osób). Jedynie niewielki odsetek stanowiły osoby, które swoją edukację zakończyły na szkole gimnazjalnej (8%, 16 osób) i podstawowej (6,0%, 12 osób).

Wykres 6. Poziom wykształcenia dorosłych respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Tabela 6. Poziom wykształcenia dorosłych respondentów.

Poziom wykształcenia	Respondenci	
	N	%
„Podstawowe”	12	6,0
„Gimnazjalne”	16	8,0
„Ponadgimnazjalne”	131	65,5
„Wyższe”	41	20,5
Razem	200	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

PODSUMOWANIE:

Grupę badawczą stanowiło 300 osób (200 osób dorosłych, 100 dzieci w wieku gimnazjalnych), reprezentujących 300 różnych środowisk rodzinnych. Wśród respondentów znalazło się 36% kobiet i dziewcząt oraz 64% mężczyzn i chłopców. Większość badanych (66,7%) stanowili mieszkańcy terenów miejskich. Ponad połowa respondentów (50,3%) wywodziła się z rodzin małych i średnich 4-6 osób). Przeważająca większość osób dorosłych poddanych ankietowaniu posiadało wykształcenie ponadgimnazjalne (65,5%) i wyższe (20,5%). Większość rodzin badanych dorosłych (48%) liczyło 1-3 osób. W grupie badawcze był niewielki odsetek respondentów wywodzących się z rodzin 6-10-osobowych (9,3%) i liczących więcej niż 10 członków (2,3%). Przeważająca większość respondentów pozytywnie oceniała klimat emocjonalny oraz atmosferę panującą w ich rodzinach. Znikomy odsetek badanych określał ją jako „złą” (2,3%) lub „bardzo złą” (0,3%).

OBSZAR 1. WIEDZA NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE

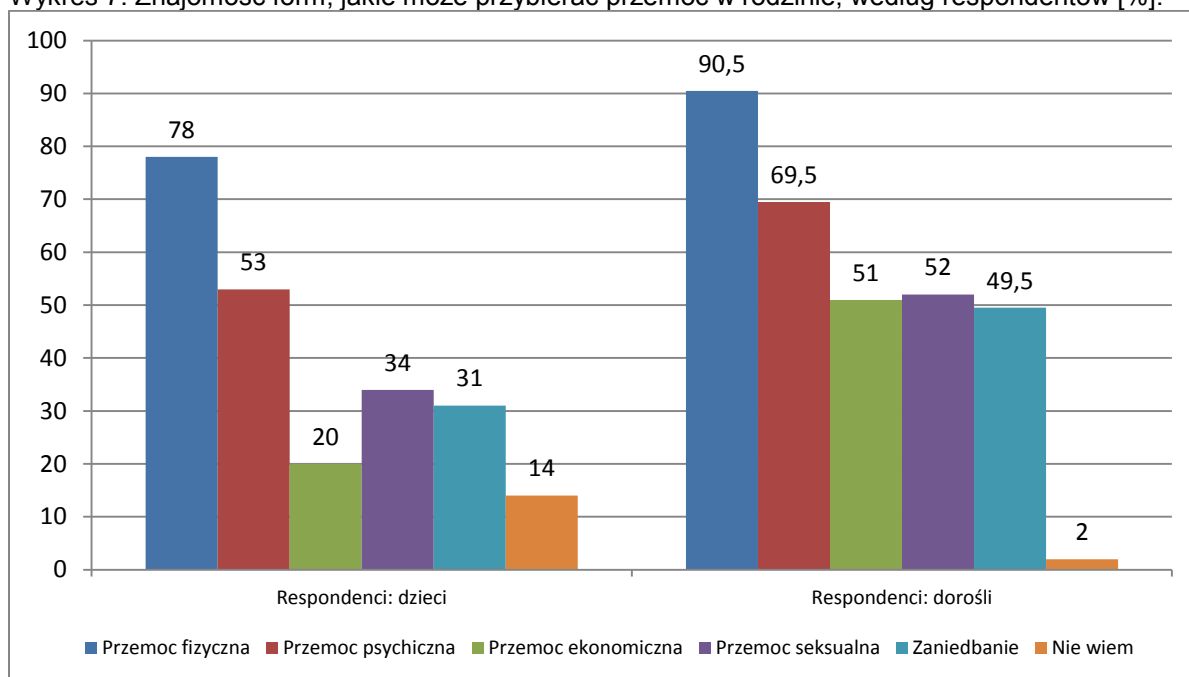
Jedną z wiodących kwestii w badaniach była wiedza respondentów o zjawisku przemocy domowej, w tym umiejętność rozpoznawania przez nich poszczególnych form, jakie może ono przybierać. Badania wykazały, że większość respondentów (86,3%, 259 osób) zjawisko przemocy w rodzinie najczęściej wiąże z przemocą fizyczną i takimi zachowaniami jak bicie, szarpanie i popychanie. Przekonanym o tym jest 90,5% badanych dorosłych (181 osób) i 78% dzieci (78%). Niezależnie od płci badanych osób kobiety/dziewczęta (88,2%, 142 osób) jak i mężczyźni/chłopcy (84,2%, 117 osób) zgodnie uznają, iż zjawisko przemocy w rodzinie należy wiązać przede wszystkim z siłą fizyczną oraz jej nadużywaniem przez jednego z członków rodziny wobec swoich bliskich.

Przekonanie takie częściej jednak-co warto zauważyć-podzielają mieszkańcy terenów miejskich (90,5%, 181 osób) niż wsi (78%, 78 osób), którzy bardziej są skłonni tolerować te zachowania w swoim rodzinnym otoczeniu. Podobnie jak w przypadku osób pełnosprawnych (86,3%, 259 osób), również osoby niepełnosprawne poddane ankietowaniu w przeważającej większości (86,7% 13 osób) uznały, iż przemoc w rodzinie to przede wszystkim bicie, szarpanie i popychanie, a więc przemoc fizyczna i siłowa. Zbliżony rozkład odpowiedzi uzyskano wśród respondentów, wywodzących się z rodzin liczących 1-3 osoby (89,5%), 4-6 osób (84,8%), 6-10 osób (85,7%). Pewnym wyjątkiem są tu respondenci zamieszkujący pod jednym dachem z rodziną liczącą więcej niż 10 osób. Jedynie 71,4% z nich uznało, że ze zjawiskiem przemocy w rodzinie należy wiązać przemoc fizyczną, w tym bicie, popychanie czy wymierzanie kar cielesnych. Przekonanych o tym było jednak 100% respondentów (7 osób), którzy atmosferę panującą w swojej rodzinie określili jako „złą”. W przypadku osób dorosłych bicie, szarpanie i popychanie prawidłowo utożsamiają ze zjawiskiem przemocy w rodzinie głównie osoby relatywnie młode, w wieku 18-25 lat (90%, 27 osób) oraz 25-45 lat (96,6%, 84 osoby). Respondenci w wieku 45-60 lat (82,5%, 47 osób) i powyżej 60 lat (88,5%, 23 osoby) mniej chętnie zachowania te wiążą ze zjawiskiem przemocy domowej. Dotyczy to także osób z wykształceniem podstawowym (83,3%, 10 osób) i gimnazjalnym (87,5%, 14 osób). Respondenci ci nieco rzadziej niż osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym (90,1%, 118 osób) i wyższym (95,1%, 39 osób) dostrzegają w biciu np. dzieci przez rodziców przejaw przemocy rodzinnej. To właśnie osoby będące w związkach małżeńskich (10,4%, 12 osób) lub partnerskich (10%, 1 osoba) częściej niż osoby wolne (4,3%, 2 osoby) nie uznają tego rodzaju zachowań za przemoc rodzinną.

Dla większość respondentów, co udowadniają wyniki badań, przemoc w rodzinie to jednak nie tylko przemoc fizyczna, ale także psychiczna, której towarzyszą wrzaski, poniżania i wyzwicka, tj. agresja werbalna i emocjonalna. To właśnie te elementy i reakcje, zdaniem 64% respondentów (192 osób) towarzyszą przemocy domowej. Przekonani są o tym częściej dorośli (69,5%, 139 osób) niż dzieci (53%, 53 osoby), a zwłaszcza kobiety (68,9%, 111 osób). Mężczyźni rzadziej niż one (58,3%, 81 osób) skłonni są dostrzegać w wyzwiskach formułowanych wobec swych bliskich jedną z form przemocy w rodzinie. Podobnie mieszkańcy terenów wiejskich (57%, 57 osób), którzy rzadziej

niż respondenci pochodzący z terenów miejskich (67,5%, 135 osób) wiążą te zachowania z tym negatywnym zjawiskiem społecznym.

Wykres 7. Znajomość form, jakie może przybierać przemoc w rodzinie, według respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Tabela 7. Znajomość form, jakie może przybierać przemoc w rodzinie.

Forma przemocy	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli			
	N	%	N	%	N	%
Przemoc fizyczna	78	78,0	181	90,5	259	86,3
Przemoc psychiczna	53	53,0	139	69,5	192	64,0
Przemoc ekonomiczna	20	20,0	102	51,0	122	40,7
Przemoc seksualna	34	34,0	104	52,0	138	46,0
Zaniedbanie, brak opieki	31	31,0	99	49,5	130	43,3
Brak wskazań	14	14,0	4	2,0	18	6,0

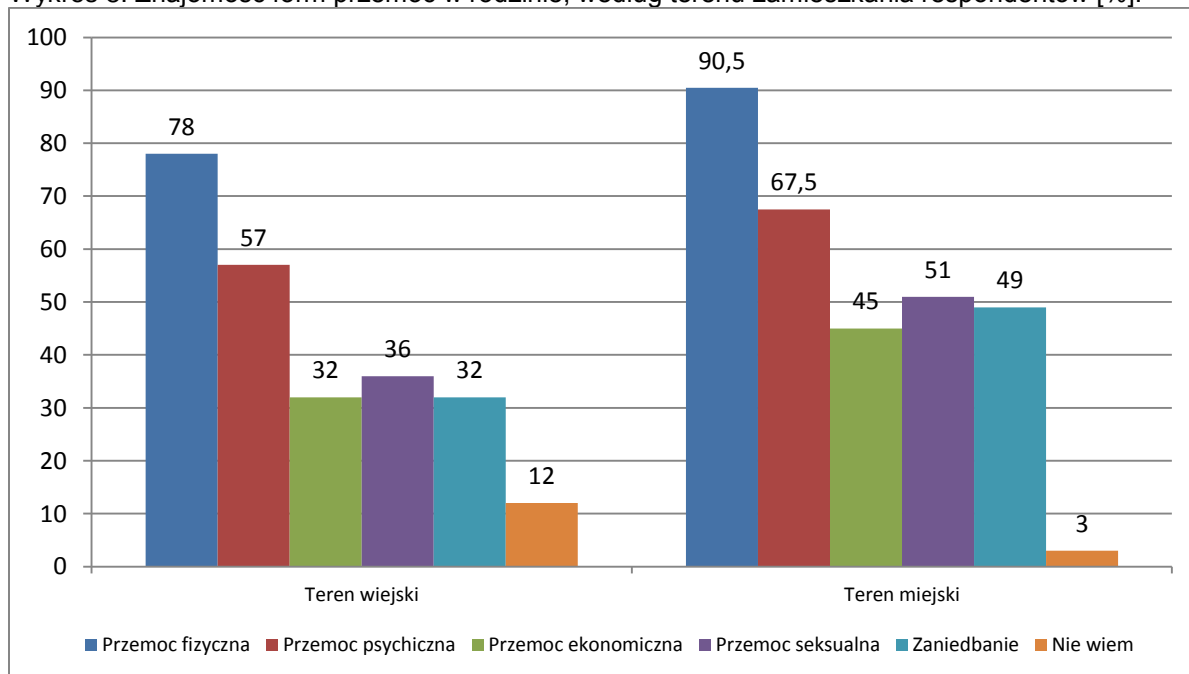
Wyniki nie sumują się. Respondenci wskazywali kilka odpowiedzi.

Opracowanie: zespół badawczy.

Pewnym zaskoczeniem w tym obszarze badawczym są odpowiedzi uzyskane od osób niepełnosprawnych. Ponad połowa z nich (53,3%, 8 osób) przyznała, że w tego rodzaju zachowaniach nie dostrzega jednej z form przemocy w rodzinie. A więc nie tylko nie odrzuca tych zachowań, ale co najmniej je toleruje. Dotyczy to również respondentów wywodzących się z rodzin 6-10 osobowych (50%, 14 osób) i ze wspólnot rodzinnych liczących więcej niż 10 członków (71,4%, 5 osób). Badani ci rzadziej są skłonni uważać wyzwiska oraz wrzaski za jedną z możliwych form przemocy w rodzinie. Nie dotyczy to jednak osób pochodzących z rodzin 1-3-osobowych

(70,2%, 80 osób) oraz 4-6-osobowych (63,6%, 96 osób), którzy w tych zachowaniach dostrzegają symptomy tego zjawiska. Większość respondentów, niezależnie od atmosfery i klimatu emocjonalnego panującego w ich rodzinach, jest zgodna, że przemoc w rodzinie to również wyziska, poniżanie oraz wrzaski i krzyki.

Wykres 8. Znajomość form przemoc w rodzinie, według terenu zamieszkania respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Tabela 8. Znajomość form przemocy w rodzinie, według terenu zamieszkania respondentów.

Forma przemocy	Obszar				Razem	
	Teren wiejski		Teren miejski		N	%
	N	%	N	%		
Przemoc fizyczna	78	78,0	181	90,5	259	86,3
Przemoc psychiczna	57	57,0	135	67,5	192	64,0
Przemoc ekonomiczna	32	32,0	90	45,0	122	40,7
Przemoc seksualna	36	36,0	102	51,0	138	46,0
Zaniedbanie, brak opieki	32	32,0	98	49,0	130	43,4
Brak wskazań	12	12,0	6	3,0	18	6,0

Wyniki nie sumują się. Respondenci wskazywali kilka odpowiedzi.

Opracowanie: zespół badawczy.

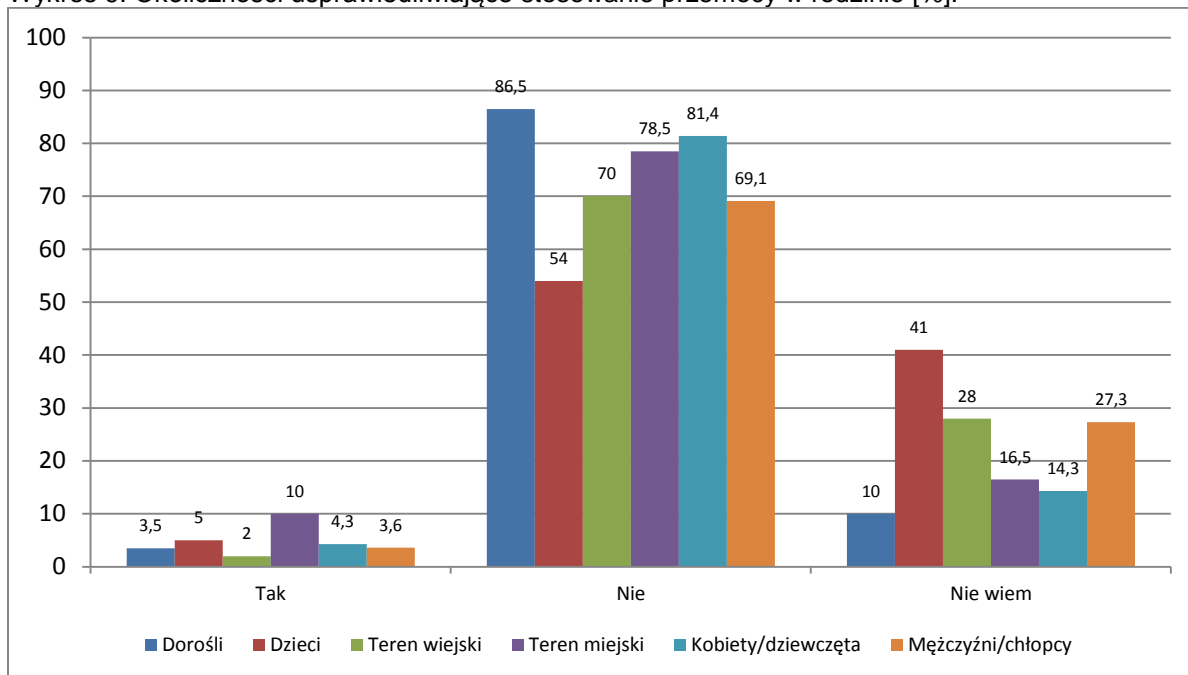
Najczęściej przekonanie takie żywiły osoby, oceniające klimat panujący w swojej rodzinie jako „zły” (71,4%, 5 osób), a także osoby młode, w wieku 18-25 lat (76,7%, 23 osób) i 25-45 lat (70,1%, 61 osób). Najczęściej byli to respondenci z wykształceniem wyższym (82,9%, 34 osób). Największą tolerancję wobec tego rodzaju zachowań wobec bliskich, jak pokazują wyniki badań, przejawiają przede wszystkim respondenci pozostający w związkach małżeńskich (32,2%, 37 osób) oraz wdowcy i wdowy (33,3%, 4 osoby).

Relatywnie niewielki odsetek respondentów godzi się wiązać zjawisko przemocy domowej z takimi zachowaniami, przejawianymi przez członków rodzin wobec swych bliskich, jak odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże. Ten ekonomiczny wymiar przemocy domowej znany jest jedynie dla 40,7% respondentów (122 osobom). Dotyczy to zwłaszcza osób dorosłych (51%, 102 osoby), niezależnie jednak od płci (40,4% kobiety, 41% mężczyźni). Jedynie co piąte ankietowane dziecko (20%, 20 osób) dostrzegło w tego rodzaju zachowaniach jedną z form przemocy domowej. Wyrażna jest jednak większa świadomość w tym zakresie mieszkańców terenów miejskich (45%, 90 osób). Mieszkańcy wsi (68%, 68 osób), podobnie jak osoby niepełnosprawne (53,3%, 8 osób) w większości nie dostrzegają w tego rodzaju postępowaniu form przemocy w rodzinie. Podobnie w przypadku respondentów wywodzących się z rodzin 6-10-osobowych (67,9%, 19 osób) i wspólnot rodzinnych liczących powyżej 10 członków (100%, 7 osób). Badani ci w odbieraniu i kradzieży pieniędzy przez bliskich nie dostrzegają cech, które ułatwiłyby im wiązanie tych zachowań ze zjawiskiem przemocy rodzinnej. Zależność taka jest zauważalna przede wszystkim dla tych respondentów, którzy atmosferę panującą w swojej rodzinie ocenili jako „złą” (71,4%, 5 osób) i „obojętną” (63%, 17 osób). W przypadku dorosłych respondentów biorących udział w badaniach ekonomiczny wymiar przemocy w rodzinie dostrzegają głównie osoby młode w wieku 18-25 lat (60%, 18 osób) i 25-45 lat (54%, 47 osób), a także legitymujące się wykształceniem ponadgimnazjalnym (51,5%, 67 osób) i wyższym (58,5%, 24 osoby). Nie dotyczy to jednak osób pozostających w związkach małżeńskich (48,7%, 56 osób), będących po rozwodzie lub w separacji (41,7%, 5 osób) oraz wdów i wdowców (43,8%, 7 osób). Odbieranie pieniędzy przez bliskich za formę przemocy rodzinnej uznają głównie osoby stanu wolnego (59,6%, 28 osób) oraz pozostający w związkach nieformalnych (60%, 6 osób), a więc ci respondenci, którzy cenią sobie przede wszystkim niezależność.

Szczególnym formą przemocy w rodzinie jest przemoc seksualna, w tym nakłanianie bliskich do pożycia seksualnego, a także dotykanie ich w miejscach intymnych. Dotyczy to zwłaszcza dzieci i osób zależnych. Otrzymane wyniki badań każą przypuszczać, że respondenci nie są zgodni, czy zachowania tego rodzaju należy uznać za jedną z podstawowych form przemocy w rodzinie. Przekonanych o tym jest jedynie 46% ogółu respondentów (138 osób), głównie osoby dorosłe (52%, 104 osoby), rzadziej dzieci (34%, 34 osoby). Wyrażna różnica w podejściu do tego zagadnienia zauważalna jest w przypadku miejsca zamieszkania respondentów. Osoby z terenów miejskich, w przeważającej większości (51%, 102 osoby) uznały te zachowania o charakterze seksualnym za formę przemocy w rodzinie. Pogląd ten podzieliło jedynie 36% respondentów (36 osób) zamieszkujących na wsi, a także 46,7% (7 osób) respondentów niepełnosprawnych. Tego rodzaju relacje łączące bliskich, w tym dzieci i rodziców, najrzadziej bywają łączone z przymusem i przemocą przez osoby wywodzące się z rodzin wielodzietnych i wielopokoleniowych: 6-10-osobowych (39,3%, 11 osób) i wspólnot rodzinnych liczących więcej niż 10 członków (28,6%, 7 osób). Nie dotyczy to jednak tych respondentów, którzy atmosferę panującą w swojej rodzinie określili jako „bardzo złą” lub „złą”. Wszyscy oni (100%, 8 osób) zgodnie uznali tego rodzaju zachowania należy traktować jako formę przemocy w rodzinie. Niebezpieczeństwa w tego rodzaju relacjach łączących bliskich nie dostrzegają głównie ci badani, w których rodzinach panuje zrozumienie i pozytywny klimat

emocjonalny. Wyjątkiem są tu osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym (51,9%, 68 osób) i wyższym (58,5%, 24 osoby), których połowa traktuje te zachowania jako formę przemocy w rodzinie. Tak wyraźne i jednostronne poglądy przejawiają głównie osoby stanu wolnego (70,2%, 33 osoby), a także pozostające w związkach nieformalnych (80%, 8 osób), dla których seksualne oraz intymne relacje łączące członków rodziny nie powinny mieć miejsca. Tylko niewielki odsetek respondentów, jak udowadniają badania, zjawisko przemocy w rodzinie wiąże z zaniedbaniem, a także niedożywieniem i brakiem opieki ze strony bliskich nad członkami ich rodzin (rodzicami, dziećmi itp.). Ponad połowa badanych (56,7%, 170 osób) tego rodzaju zachowań nie traktuje jako jedną z form przemocy rodzinnej. Jedynie 49,5% dorosłych (99 osób) i 31% badanych dzieci (31 osób) skłonna jest wiązać zaniedbanie i niedożywianie członków rodzin przez ich bliskich z tym negatywnym zjawiskiem społecznym. Wyraźna różnica w podejściu do tych kwestii zauważalna jest w przypadku miejsca zamieszkania badanych. Osoby zamieszkujące tereny miejskie (49%, 98 osób), częściej niż osoby pochodzące ze wsi (32%, 32 osoby) w zaniedbaniu dzieci czy osób starszych skłonne są dostrzegać jedną z form przemocy rodzinnej. Nie dotyczy to jednak osób niepełnosprawnych, z których aż 60% (9 osób) jest odmiennego zdania, a także respondentów wywodzących się z rodzin 6-10 osobowych (64,3%, 18 respondentów) oraz ze wspólnot rodzinnych liczących więcej niż 10 członków (71,4%, 5 respondentów). Badani ci, rzadziej niż osoby wywodzące się z rodzin 1-3-osobowych (45,6%, 52 osoby) oraz 4-6-osobowych (43,7%, 66 osoby) w zaniedbaniu i niedożywianiu dzieci oraz dorosłych członków rodzin przez ich bliskich, skłonne są dostrzegać jedną z form przemocy rodzinnej. Dotyczy to także tych respondentów, którzy klimat emocjonalny panujący w ich rodzinach określili jako „bardzo dobry” (61,1%, 58 osób). Badani, wywodzący się z rodzin, w których relacje między bliskimi wpisują się w „zły” (85,7%, 6 osób) lub „obojętny” (63%, 17 osób) klimat emocjonalny, częściej w zaniedbaniu i braku opieki ze strony bliskich, dostrzegają jedną z form przemocy w rodzinie. W przypadku dorosłych respondentów pogląd taki podzielają przede wszystkim osoby młode w wieku 18-25 lat (60%, 18 osób) oraz legitymujące się wykształceniem podstawowym (58,3%, 7 respondentów) i wyższym (58,5%, 24 respondentów). Aż 75% badanych (12 osób) z wykształceniem gimnazjalnym w tego rodzaju zachowaniach i zaniedbaniach nie dostrzega jednej z form przemocy w rodzinie. Dotyczy to także respondentów żyjących w związkach małżeńskich (53%, 61 osób) i związkach nieformalnych (58,3%, 7 osób). Przeważająca większość respondentów ze zjawiskiem przemocy w rodzinie wiąże przede wszystkim przemoc fizyczną i psychiczną, które odrzucają jako sposób rozwiązywania problemów rodzinnych i kształtowania relacji wśród bliskich. Aż 75,7% badanych (227 osób) wskazało, że nie istnieją żadne okoliczności, które uzasadniałyby stosowanie przemocy w rodzinie, niezależnie od jej formy i skali. Dotyczy to zwłaszcza osób dorosłych (86,5%, 173 osób), częściej kobiet (81,4%, 131 osób) niż mężczyzn (69,1%, 96 osób) oraz w mniejszym stopniu badanych dzieci (54%, 54 osoby). Jednakże 41% (41 osób) uczniów szkół gimnazjalnych nie było w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie, wybierając wariant odpowiedzi „nie wiem”. Spośród ogółu badanych jedynie 4% respondentów (12 osób) uznało, że w pewnych okolicznościach stosowanie przemocy jest uzasadnione i usprawiedliwione.

Wykres 9. Okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy w rodzinie [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Tabela 9. Okoliczności usprawiedliwiających stosowanie przemocy w rodzinie.

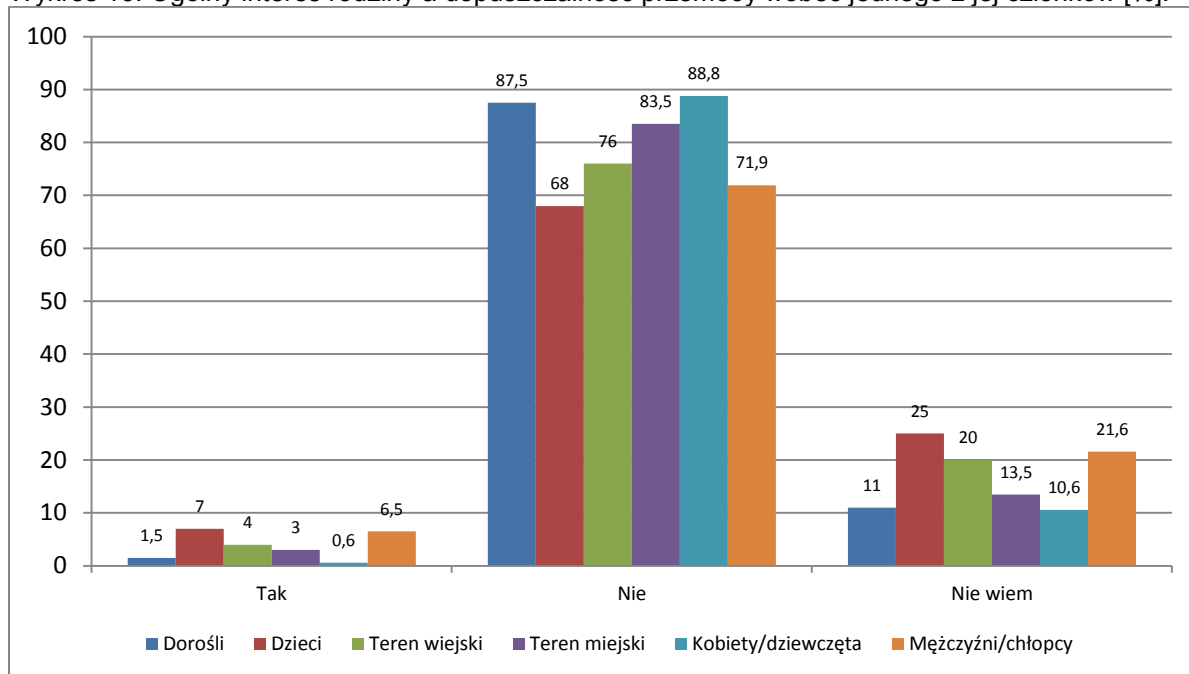
Respondenci	Rozkład odpowiedzi							
	Tak		Nie		Nie wiem		Razem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Dorośli	7	3,5	173	86,5	20	10,0	200	100,0
Dzieci	5	5,0	54	54,0	41	41,0	100	100,0
Razem	12	4,0	227	75,7	61	20,3	300	100,0
Teren wiejski	2	2,0	70	70,0	28,0	28,0	200	100,0
Teren miejski	10	10,0	157	78,5	33	16,5	100	100,0
Razem	12	4,0	227	75,7	61	20,3	300	100,0
Kobiety/dziewczęta	7	4,3	131	81,4	23	14,3	161	100,0
Mężczyźni/chłopcy	5	3,6	96	69,1	38	27,3	139	100,0
Razem	12	4,0	227	75,7	61	20,3	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Do usprawiedliwiania zjawiska przemocy w rodzinie największą tendencję przejawiają osoby wywodzące się z rodzin 6-10-osobowych (7,1%). Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy jeden z członków rodziny nadużywa on alkoholu (7 odpowiedzi), znęca się nad rodziną (2 odpowiedzi), narkotyzuje się (6 odpowiedzi) lub istnieje konieczność jego „zdyscyplinowania” (24 odpowiedzi)-głównie dzieci. Zdaniem 10 respondentów przemoc w rodzinie jest jednym z elementów „życia i wychowania”. Pojawia się także w sytuacjach, gdy rodzina zmagą się z problemem ubóstwa, alkoholizmu (7 odpowiedzi) oraz podczas rodzinnych kłótni. Choć dla niewielkiego odsetka respondentów istnieją

okoliczności usprawiedliwiający przemoc w rodzinie, to zdaniem 81% badanych (243 osoby) stosowanie przemocy wobec jednego z członków rodziny nie jest dopuszczalne, nawet w sytuacji, gdy byłoby to korzystna dla całej rodziny.

Wykres 10. Ogólny interes rodziny a dopuszczalność przemocy wobec jednego z jej członków [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Odmiennego zdania było jedynie 10 respondentów (3,3%). Jednakże 15,7% badanych (47 osób) nie było w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie, wybierając wariant odpowiedzi „nie wiem”. Wśród ogółu respondentów największą tolerancję do tego rodzaju zachowań w rodzinie przejawiają głównie dzieci (7%, 7 osób), częściej mężczyźni i chłopcy (6,5%, 9 osób), a także osoby zamieszkujące tereny wiejskie (4%, 4 osoby) oraz wywodzące się z rodzin 4-6-osobowych (5,3%, 8 osób) i oceniające atmosferę panującą w swojej rodzinie jako „dobrą” (5,4%, 8 osób) i „bardzo dobrą” (1,7%, 2 osoby). Jeśli chodzi o respondentów dorosłych, to stosowanie przemocy wobec jednego z członków własnej rodziny we wspomnianej sytuacji dopuszczają głównie osoby w wieku 24-45 lat (2,3%, 2 osoby) z wykształceniem wyższym (2,4%, 1 osoba), pozostające w związku małżeńskim (2,6%, 3 osoby), czyli rodzice i małżonkowie. Niezależnie jednak od przytoczonych powyżej wyników badań należy stwierdzić, że zdaniem przeważającej większości respondentów w relacjach interpersonalnych zachodzących w rodzinie nie ma miejsca na przemoc: fizyczną (bicie, szarpanie, popychanie)-91% respondentów, psychiczną (wrzaski, poniżanie, wyzwiska)-85% respondentów, ekonomiczną (odbieranie pieniędzy, kradzieże)-90,7% respondentów, seksualną (dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego)-94% respondentów, a także na zaniedbanie i niedożywianie któregoś z członków danej rodziny-93% respondentów.

Tabela 10. Ogólny interes rodziny a dopuszczalność przemocy wobec jednego z jej członków.

Respondenci	Rozkład odpowiedzi							
	Tak		Nie		Nie wiem		Razem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Dorośli	3	1,5	175	87,5	22	11,0	200	100,0
Dzieci	7	7,0	68	68,0	25	25,0	100	100,0
Razem	10	3,3	243	81,0	47	15,7	300	100,0
Teren wiejski	4	4,0	76	76,0	20	20,0	200	100,0
Teren miejski	6	3,0	167	83,5	27	13,5	100	100,0
Razem	10	3,3	243	81,0	47	15,7	300	100,0
Kobiety/dziewczęta	1	0,6	143	88,8	17	10,6	161	100,0
Mężczyźni/chłopcy	9	6,5	100	71,9	30	21,6	139	100,0
Razem	10	3,3	243	81,0	47	15,7	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

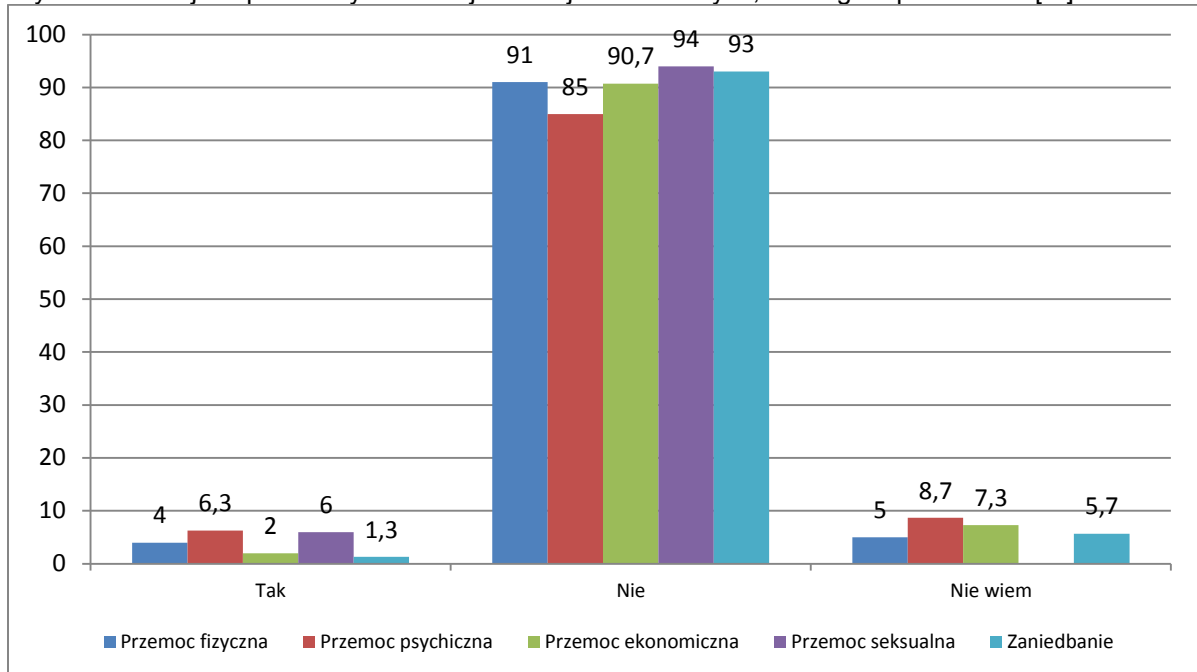
Warto jednak zauważyć, że dzieci o wiele częściej niż osoby dorosłe tolerują w rodzinie takie formy przemocy jak „odbieranie pieniędzy i kradzieże” (5%, 5 osób) oraz „wrzaski, poniżanie, wyzwiska” (11%, 11 osób). Te ostatnie zachowania są także częściej tolerowane przez respondentów zamieszkujących na terenach wiejskich (10%, 10 osób) niż przez pochodzących z miast (4,5%, 9 osób). Choć, jak już wskazano, 94% respondentów (282 osoby) stanowczo odrzuca relacje między członkami rodziny oparte na takich zachowaniach jak „dotykanie w miejscach intymnych” i „nakłanianie do pożycia seksualnego”, to nieco częściej czynią to kobiety/dziewczęta (95,7%, 154 osoby) niż mężczyźni/chłopcy (92,1%, 128 osób).

Tabela 11. Miejsce przemocy domowej w relacjach rodzinnych, według respondentów.

Formy przemocy rodzinnej	Rozkład odpowiedzi							
	Tak		Nie		Nie wiem		Razem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Przemoc fizyczna	12	4,0	273	91,0	15	5,0	300	100,0
Przemoc psychiczna	19	6,3	255	85,0	26	8,7	300	100,0
Przemoc ekonomiczna	6	2,0	272	90,7	22	7,3	300	100,0
Przemoc seksualna	18	6,0	282	94,0	-	-	300	100,0
Zaniedbywanie	4	1,3	279	93,0	17	5,7	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Wykres 11. Miejsce przemocy domowej w relacjach rodzinnych, według respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Różnice te są jednak minimalne, tak jak w przypadku osób zamieszkujących tereny wiejskie (7%, 7 osób) i miejskie (5,5%, 11 osób). Stąd też nie wpływają one na ostateczną konkluzję z tej części badań, według której badani stanowczo odrzucają te zachowania przejawiane przez członków rodzin, które odwołują się do przemocy seksualnej, ale także objawiają się w zaniedbywaniu lub niedożywianiu bliskich.

PODSUMOWANIE:

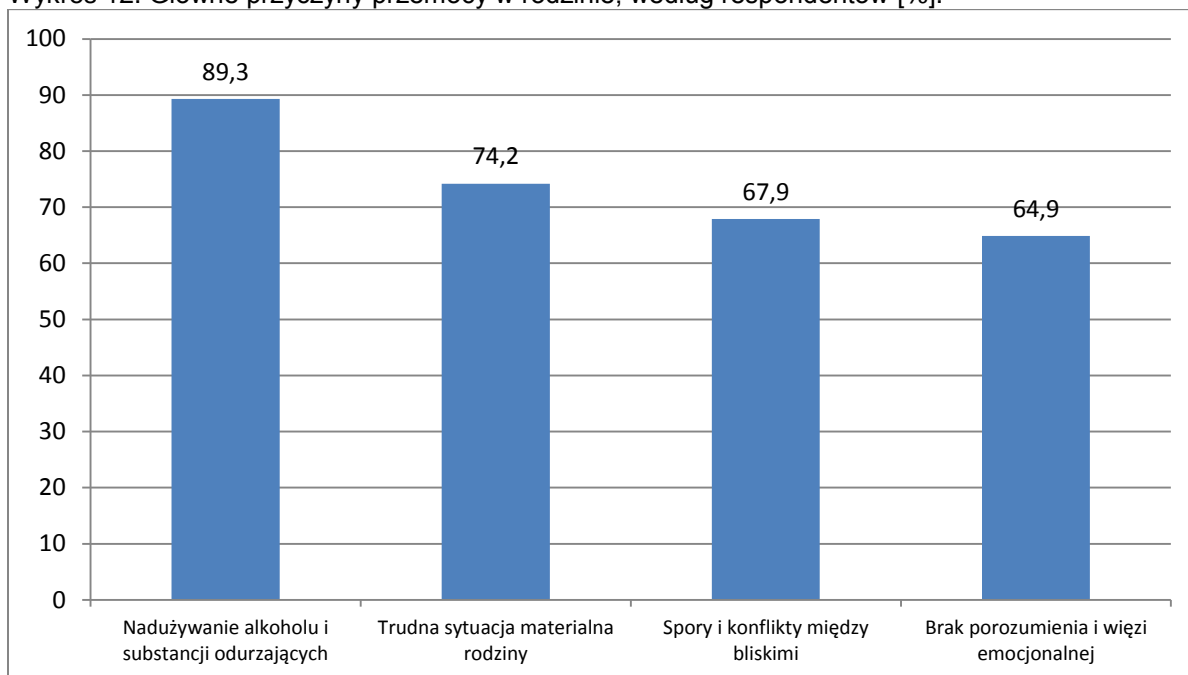
Najczęściej respondenci ze zjawiskiem przemocy domowej wiążą przemoc fizyczną (86,3%). W większym stopniu dotyczy to jednak dorosłych (90,5%) niż dzieci (78%) oraz mieszkańców terenów miejskich (90,5%). Jedyne 64% badanych uważa, że przemoc domowa może przyjmować także formę wyzwisk lub poniżania (przemoc psychiczna). Przekonanym o tym jest jedynie 69,5% dorosłych oraz 53% dzieci. Są to głównie kobiety/dziewczęta (68,9%) oraz mieszkańcy terenów miejskich (67,5%). Jednak większość ankietowanych osób niepełnosprawnych (53,3%) w tego rodzaju zachowaniach nie dostrzega jednej z form przemocy domowej. Podobnie w przypadku przemocy ekonomicznej, której w środowisku domowym nie zauważa 80% badanych dzieci i 49% ankietowanych dorosłych (59,3% ogółu respondentów). Mniej niż połowa badanych (46%) w nakłanianiu do pożycia seksualnego przez bliską osobę dostrzega jedną z form przemocy w rodzinie. Podobnie z zaniedbaniem, które za formę przemocy domowej uznawane jest jedynie przez 43,3% respondentów. Niezależnie jednak od tych różnic, zdaniem większości respondentów, dla zjawiska przemocy domowej nie ma usprawiedliwienia, ani uzasadnienia.

OBSZAR 2. PRZYCZYNY I SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Część pytań, na które odpowiadali respondenci dotyczyła przyczyn i źródeł zjawiska przemocy w rodzinie. Za ich pośrednictwem starano się uzyskać informacje, na podstawie których można byłoby wskazać na te elementy środowiska lokalnego, które zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy domowej. Respondenci najczęściej wskazywali na takie przyczyny jak:

- nadużywanie alkoholu i substancji odurzających (narkotyków) przez członków rodziny: 1340 pkt. 89,3% respondentów,
- trudna sytuacja materialna rodziny (niskie dochody, złe warunki lokalowe, bezrobocie członków rodziny): 1113 pkt, 74,2% respondentów,
- spory i konflikty pomiędzy członkami rodziny (problemy wychowawcze z dziećmi, brak współpracy między rodzicami): 1019 pkt, 67,9% respondentów,
- brak porozumienia i więzi emocjonalnej pomiędzy członkami rodziny : 974 pkt., 64,9% respondentów.

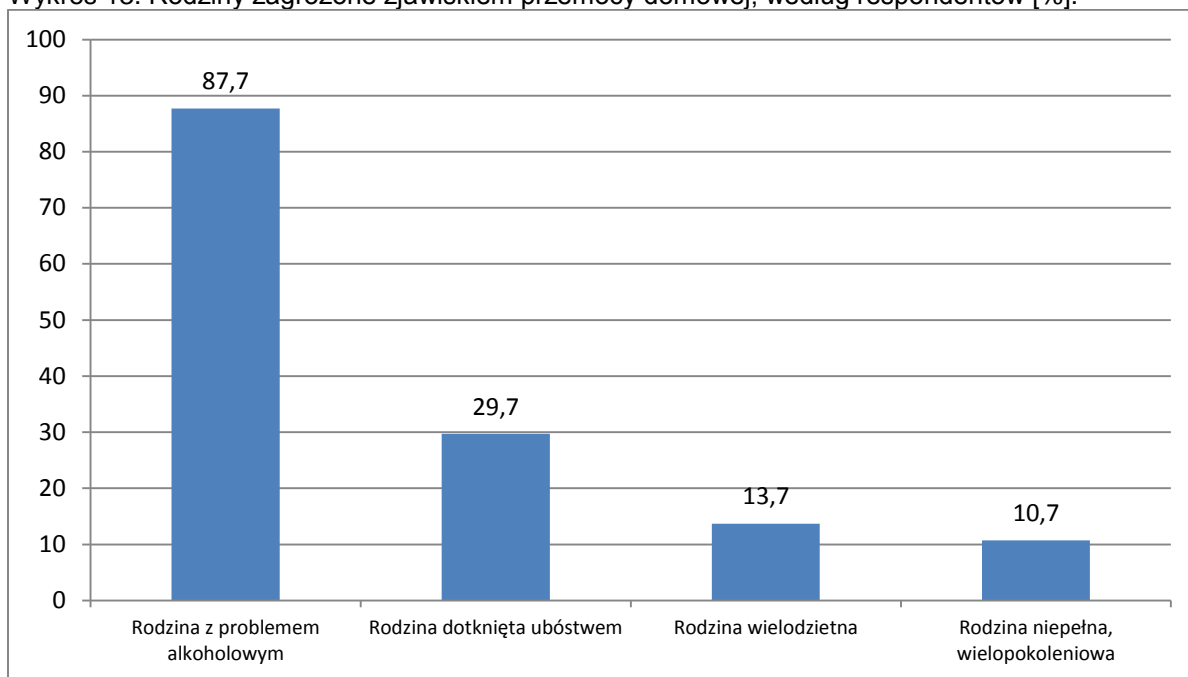
Wykres 12. Główne przyczyny przemocy w rodzinie, według respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Zdaniem respondentów najczęściej do zachowań o charakterze przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej, ekonomicznej oraz zaniedbań dochodzi w rodzinach z „problemem alkoholowym” (87,7%, 283 osoby), a także „dotkniętych ubóstwem” (29,7%, 89 osób). Według co dziesiątego badanego (10,7% 32 osoby) zjawisko to występuje również w rodzinach „niepełnych”, „wielopokoleniowych” oraz „wielodzietnych” o czym przekonanych jest 13,7% badanych (41 osób).

Wykres 13. Rodziny zagrożone zjawiskiem przemocy domowej, według respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

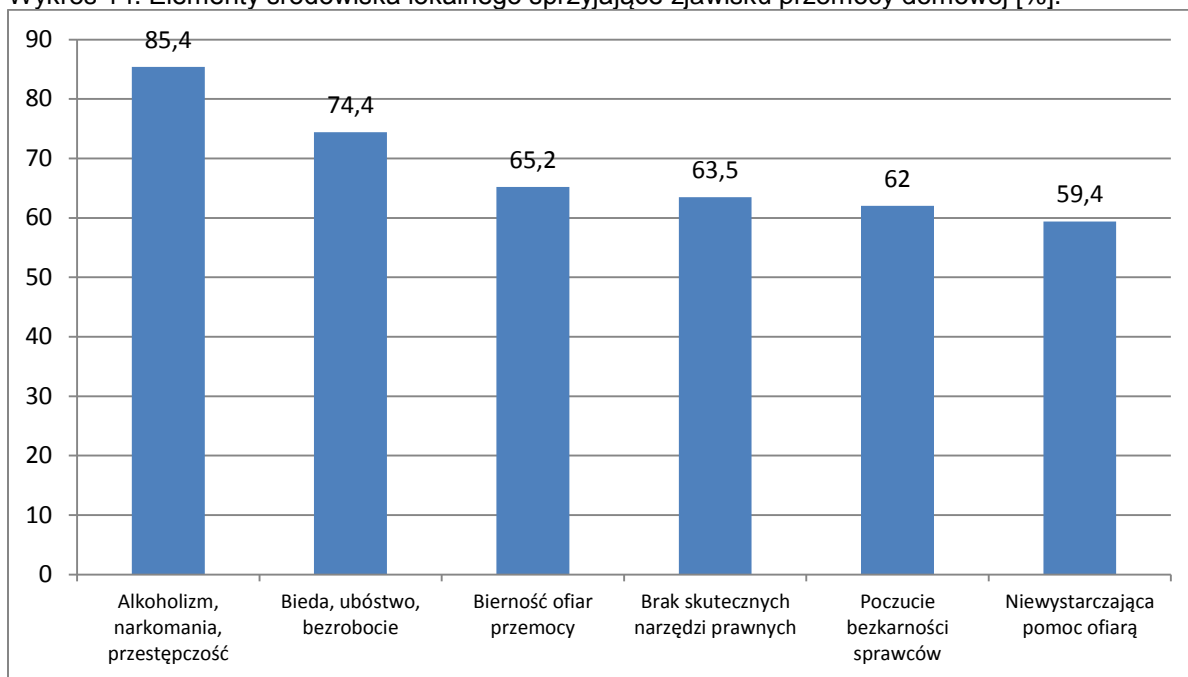
Jednak wśród elementów środowiska lokalnego, sprzyjających zjawisku przemocy w rodzinie, respondenci najczęściej wskazywali na alkoholizm, narkomanię i przestępczość (1794 pkt., 85,4% respondentów) oraz aktualną sytuację społeczno-ekonomiczną (tj. biedę, ubóstwo, wysokie bezrobocie (1562 pkt., 74,2% respondentów). Według badanych utrzymywanie się tego zjawiska spowodowane jest także biernością ofiar przemocy w rodzinie, które kierując się strachem i wstydem nie ujawniają przypadków dotyczącej ich przemocy (1370 pkt., 65,2% respondentów). Ponad połowa respondentów uważa także, że zjawisku przemocy w rodzinie w ich środowisku lokalnym sprzyjają także:

- brak skutecznych narzędzi zwalczania przemocy w rodzinie (1333 pkt., 63,5% respondentów),
- poczucie bezkarności ze strony sprawców przemocy w rodzinie (1303 pkt., 62% respondentów),
- niewystarczająca pomoc ofiarom przemocy w rodzinie (1247 pkt., 59,4% respondentów).

Wszystkie te czynniki i elementy sprzyjają, zdaniem badanych, zjawisku przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym.

Dzięki uzyskanym danym można stwierdzić, że przypadki tego zjawiska (w różnej formie) respondenci obserwują w swoim najbliższym otoczeniu. Ponad 32% badanych (97 osób) przyznało, że zna osobiście osobę, będącą ofiarą przemocy psychologicznej ze strony swych bliskich. Odpowiedzi takiej udzieliło 33% dorosłych respondentów (66 osób) i 31% badanych dzieci (31 osób). Wśród respondentów tych przeważały kobiety (36,6%, 59 osób) oraz mieszkańcy terenów miejskich (34%, 68 osób).

Wykres 14. Elementy środowiska lokalnego sprzyjające zjawisku przemocy domowej [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Ponad jednej trzeciej respondentów znane są więc osoby, wobec których bliscy przejawiają zachowania odwołujące się do wyzwisk, wrzasków oraz ich psychicznego i emocjonalnego poniżania. Niektóre z nich są zapewne również ofiarami przemocy fizycznej. Na znajomość takich osób, wobec których bliscy stosują przemoc fizyczną (w tym bicie, popychanie i szarpanie) wskazało 84 respondentów (28%). Były to głównie kobiety/dziewczęta (31,7%, 51 osób) oraz mieszkańcy terenów miejskich (30,5%, 60 osób). W dalszej kolejności respondenci przyznawali się także do znajomości osób zaniedbywanych przez bliskich, na co wskazało 14,7% ankietowanych (44 osób). Były to głównie dzieci (20%, 20 osób), częściej jednak chłopcy (17,3%, 24 osoby) niż dziewczęta (12,4%, 20 osób).

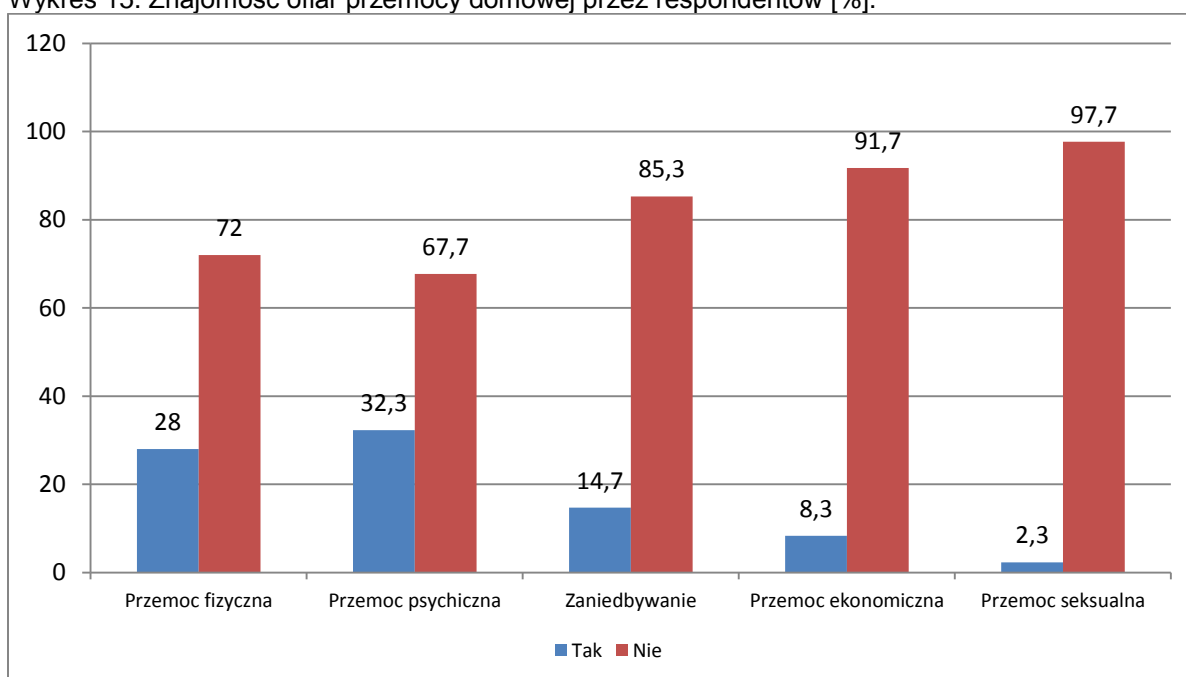
Jedynie niewielki odsetek respondentów przyznał, że zna osoby, będące ofiarami przemocy ekonomicznej ze strony swoich bliskich (8,3%, 25 osób). Takich odpowiedzi najczęściej udzielały osoby dorosłe (7,5%, 15 osób), częściej mężczyźni (10,1%, 14 osób) niż kobiety (6,8%, 11 osób)-niezależnie od miejsca zamieszkania. Badania udowodniły także, że niewielki odsetek respondentów (2,3%, 7 osób) w gronie swoich znajomych i przyjaciół ma osoby, będące ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie. Wskazywały na to głównie osoby zamieszkujące na terenie miejskim (3%, 3 osoby).

Tabela 12. Znajomość ofiar przemocy domowej przez respondentów.

Formy przemocy rodzinnej	Rozkład odpowiedzi					
	Tak		Nie		Razem	
	N	%	N	%	N	%
Przemoc fizyczna	84	28,0	216	72,0	300	100,0
Przemoc psychiczna	97	32,3	203	67,7	300	100,0
Przemoc ekonomiczna	25	8,3	275	91,7	300	100,0
Przemoc seksualna	7	2,3	293	97,7	300	100,0
Zaniedbywanie	44	14,7	256	85,3	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Wykres 15. Znajomość ofiar przemocy domowej przez respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

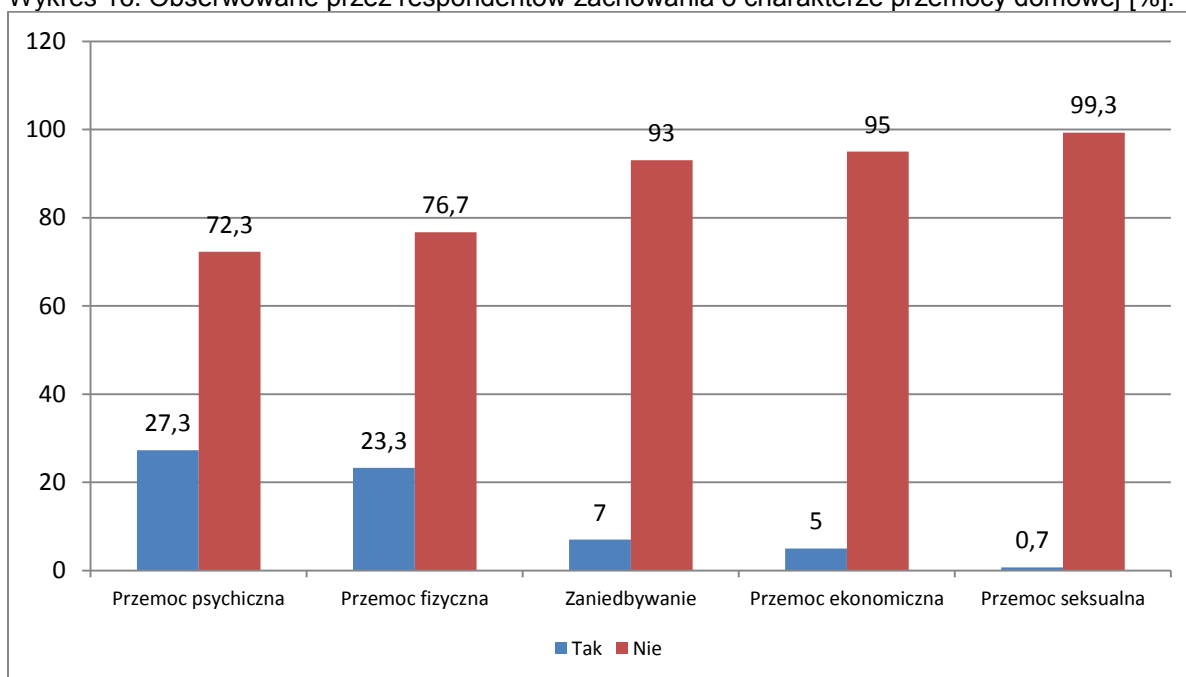
Część respondentów przyznała również, że była świadkiem tych zachowań ze strony swych bliskich, których charakter wpisuje się w pojęcie zjawiska przemocy rodzinnej. Co czwarty badany (27,3%, 82 osób) był świadkiem m.in. poniżania członków rodziny przez jednego z bliskich (przemoc psychologiczna), zaś 23,3% (70 osób) respondentów zaobserwowało w swoich rodzinach elementy przemocy fizycznej (bicia, szarpania, popychania), po które sięgali ich bliscy w relacjach z dziećmi, rodzicami lub osobami spokrewnionymi. W mniejszym zakresie respondenci byli także świadkami zaniedbań i braku opieki nad dziećmi lub rodzicami (7%, 21 osób), przemocy ekonomicznej (5%, 15 osób) oraz zachowań o charakterze seksualnym (0,7%, 2 osoby).

Tabela 13. Obserwowane przez respondentów zachowania o charakterze przemocy domowej.

Formy przemocy rodzinnej	Rozkład odpowiedzi					
	Tak		Nie		Razem	
	N	%	N	%	N	%
Przemoc fizyczna	70	23,3	230	76,7	300	100,0
Przemoc psychiczna	82	27,3	218	72,7	300	100,0
Przemoc ekonomiczna	15	5,0	285	95,0	300	100,0
Przemoc seksualna	2	0,7	298	99,3	300	100,0
Zaniedbywanie	21	7,0	279	93,0	300	100,0

Opracowanie: zespół badawczy.

Wykres 16. Obserwowane przez respondentów zachowania o charakterze przemocy domowej [%].

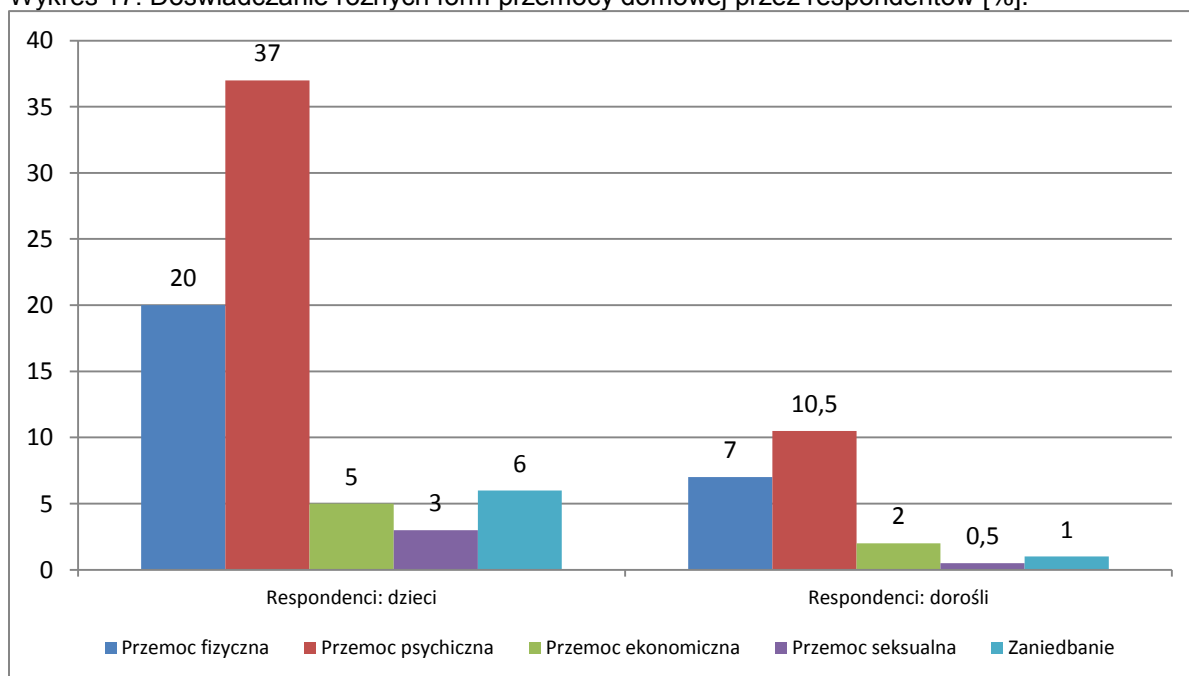
Opracowanie: zespół badawczy.

Jednocześnie na podstawie otrzymanych wyników badań należy przypuszczać, że sami respondenci w określonych okolicznościach stają ofiarami tego rodzaju zachowań ze strony swoich bliskich. Tylko niewielki odsetek badanych, jak wskazuje rozkład uzyskanych odpowiedzi, doświadcza ze strony członków swej rodziny przemocy fizycznej, psychicznej czy zaniedbania i braku opieki. Są to jednak przypadki „rzadkie”. Bicia, popychania i szarpania kilka razy w roku doświadcza 8% badanych (24 osoby). Dotyczy to jednak głównie dzieci (15%, 15 osób) oraz kobiet i dziewcząt (8,7%, 14 osób). Jedynie 8 respondentów (2,7%), w tym 5 osób dorosłych (2,5%) przyznało, że ofiarą bicia i przemocy fizycznej w rodzinie są kilka razy w miesiącu. Bardzo często, a więc kilka razy w tygodniu tego rodzaju przemocy ze strony bliskich doświadczać ma 2 dzieci (2,0%). O wiele bardziej rozpowszechniona jest przemoc psychiczna, którą cyklicznie doświadcza 58 respondentów (19,3%). Kilka razy do roku dotyka ona 43 respondentów (14,3%), głównie dzieci (31%, 31 osób) bez względu na ich płeć. 7 dorosłych (3,5%) ma jej doświadczać kilka razy w miesiącu, zaś 4 nieletnich (4%) kilka

razy w tygodniu. W przypadku tego rodzaju zachowań, najczęściej dotyczą one kobiet dziewcząt (20,5%) niż mężczyzn i chłopców (8%).

Na podstawie otrzymanych rozkładów odpowiedzi można sądzić, że nieco mniej rozpowszechniona w badanej populacji jest przemoc domowa o charakterze ekonomicznym. Jedynie 3% respondentów przyznało, że osoby bliskie dopuszczały się wobec nich takich zachowań jak: odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże. Kilka razy w roku zachowania takie dotyczą 4 dorosłych (2%) i 3 ankietowanych dzieci (3%)-jednak najczęściej kobiet i dziewcząt (3,1%, 5 osób). Na powtarzanie się tych zachowań kilka razy w miesiącu i tygodniu wskazało jedynie 2 dzieci (2%). Kolejne 2,3% badanych przyznało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy było ofiarą tzw. przemocy ekonomicznej ze strony najbliższych krewnych, który odebrali im pieniądze lub należące do nich rzeczy. W tym samym czasie 1,7% respondentów doświadczyło niewłaściwej opieki ze strony bliskich i zaniedbania, zaś 1% badanych niewłaściwych zachowań o charakterze seksualnym. Podobnych zachowań w postaci krzyków, wrzasków i poniżania (przemoc psychiczna) kilka razy w miesiącu doświadcza kolejne 3% respondentów, zaś bicia, szarpania i popychania (przemoc fizyczna) 2,7% badanych. W ciągu jednego miesiąca 1% badanych pozbawiona jest właściwej opieki ze strony bliskich, zaś 0,3% doświadczenia zachowań, definiowanych jako przemoc seksualna i ekonomiczna. Niewielki odsetek badanych przyznało jednak, że w ciągu tygodnia kilkakrotnie są oni ofiarami przemocy fizycznej (0,7%), psychicznej (2%) oraz ekonomicznej (0,3%), ze strony rodziców, rodzeństwa lub innych krewnych.

Wykres 17. Doświadczenie różnych form przemocy domowej przez respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Tabela 14. Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w rodzinie przez respondentów.

Respondenci		Rozkład odpowiedzi							
		Nigdy		Rzadko		Często		Bardzo często	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Przemoc fizyczna	Dorośli	186	93,0	9	4,5	5	2,5	-	-
	Dzieci	80	80,0	15	15,0	3	3,0	2	2,0
	Razem	266	88,7	24	8,0	8	2,7	2	0,7
	Kobiety/dziewczęta	140	87,0	14	8,7	7	4,3	-	-
	Mężczyźni/chłopcy	126	90,6	10	7,2	1	0,7	2	1,4
	Razem	266	88,7	24	8,0	8	2,7	2	0,7
Przemoc psychiczna	Dorośli	179	89,5	12	6,0	7	3,5	2	1,0
	Dzieci	63	63,0	31	31,0	2	2,0	4	4,0
	Razem	242	80,7	43	14,3	9	3,0	6	2,0
	Kobiety/dziewczęta	128	79,5	23	14,3	7	4,3	3	1,9
	Mężczyźni/chłopcy	114	82,0	20	14,4	2	1,4	3	2,2
	Razem	242	80,7	43	14,3	6	3,0	6	2,0
Przemoc ekonomiczna	Dorośli	196	98,0	4	2,0	-	-	-	-
	Dzieci	95	95,0	3	3,0	1	1,0	1	1,0
	Razem	291	97,0	7	2,3	1	0,3	1	0,3
	Kobiety/dziewczęta	155	96,3	5	3,1	-	-	1	0,6
	Mężczyźni/chłopcy	136	97,8	2	1,4	1	0,7	-	-
	Razem	291	97,0	7	2,3	1	0,3	1	0,3
Przemoc seksualna	Dorośli	191	99,5	1	0,5	-	-	-	-
	Dzieci	97	97,0	2	2,0	-	-	1	1,0
	Razem	296	98,7	3	1,0	-	-	1	0,3
	Kobiety/dziewczęta	159	98,8	2	1,2	-	-	-	-
	Mężczyźni/chłopcy	137	98,6	1	0,7	-	-	1	0,3
	Razem	296	98,7	3	1,0	-	-	1	0,3
Zaniedbanie	Dorośli	198	99,0	1	0,5	1	0,5	-	-
	Dzieci	94	94,0	4	4,0	2	2,0	-	-
	Razem	292	97,3	5	1,7	3	1,0	-	-
	Kobiety/dziewczęta	159	98,8	1	0,6	1	0,6	-	-
	Mężczyźni/chłopcy	133	95,7	4	2,9	2	1,4	-	-
	Razem	292	97,3	5	1,7	3	1,0	-	-

Opracowanie: zespół badawczy.

Jeszcze bardziej incydentalna, jak można sądzić na podstawie wyników badań, jest w badanej zbiorowości przemoc seksualna. Ze strony bliskich i krewnych doświadczać ich ma 4 respondentów w tym jedna dorosła osoba (0,5%) i troje dzieci (3%)-kilka razy do roku. Jeden z ankietowanych chłopców (0,3%) przyznał jednak, że ofiarą przemocy seksualnej ze strony bliskich bywa częściej niż raz w tygodniu. Informacje te nie znalazły jednak pokrycia w informacjach uzyskanych za pośrednictwem innych pytań.

W trakcie badań ponad 2,6% respondentów (8 osób, w tym 6 dzieci) wskazało również na niewystarczającą opiekę ze strony bliskich, co ma mieć miejsce kilka razy do roku. Dotyczyć to ma jednak głównie mężczyzn i chłopców, z których 2 (1,4%) zaniedbywanych jest przed bliskich kilka razy w miesiącu.

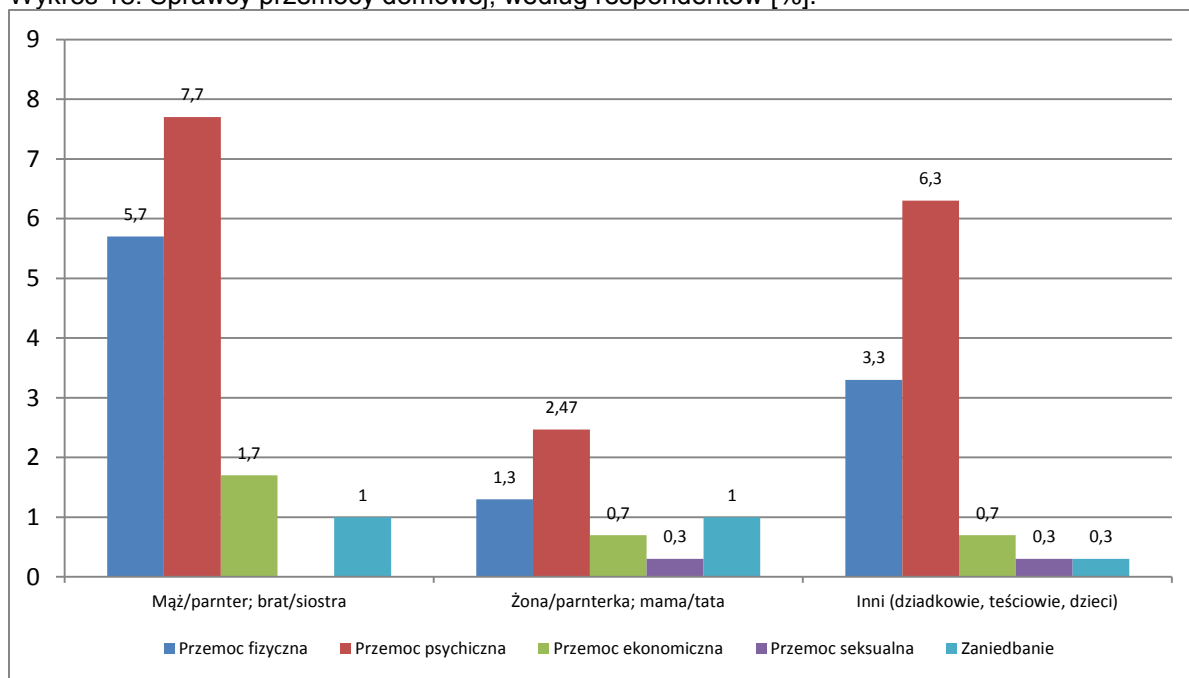
PODSUMOWANIE:

Większość respondentów jest zgodna, że zjawisko przemocy domowej dotyka głównie te rodziny, których członkowie zmagają się z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków (89,3%) lub znajdują się w trudnej sytuacji materialnej (74,2%) oraz dotknięci są zjawiskiem bezrobocia. Szczególnie zagrożone tym zjawiskiem są te wspólnoty rodzinne, w których brak jest porozumienia, współpracy oraz więzi emocjonalnej. Dotyczy to rodzin niepełnych, wielopokoleniowych i wielodzietnych. Zjawisku przemocy domowej sprzyjają także: brak skutecznych narzędzi (prawnych, instytucjonalnych) zwalczania przemocy rodzinnej (63,5%), a tym samym poczucie bezkarności ze strony sprawców tego rodzaju zachowań (62%). Ponad połowa badanych (59,4%) uznała także, że ofiary przemocy domowej otrzymują niewystarczającą pomoc, co sprzyja utrzymywaniu się tego zjawiska. Według badanych wśród najbardziej rozpowszechnionej formy przemocy w znanym im środowisku jest przemoc domowa o charakterze przemocy: psychicznej (32,3%), fizycznej (28%) oraz zaniedbania (14,7%). Ponad 8% respondentów zna również osoby dotknięte przemocą o charakterze ekonomicznym, zaś 2,3% zrachowaniami o charakterze seksualnym, których sprawcami są bliscy i członkowie rodzin. Ponad 27% respondentów było świadkami przemocy psychicznej w ich rodzinach, zaś 23,% przemocy fizycznej. 7% badanych zaobserwowało w swoim środowisku rodzinnym, ze strony swych bliskich zachowania o charakterze przemocy ekonomicznej, zaś 0,7% o charakterze przemocy seksualnej. Respondenci w wielu przypadkach byli ofiarami tego rodzaju zachowań. Przemoc fizyczna ze strony bliskich dotyczyła 20% badanych dzieci i 7% ankietowanych dorosłych respondentów, zaś przemoc psychiczna 37% dzieci i 10,5% dorosłych. Ta ostatnia grupa respondentów (2%) rzadziej niż dzieci (5%) miała doświadczać ze strony bliskich przemocy ekonomicznej oraz seksualnej (0,5%-dorośli, 3%-dzieci) i zaniedbań (1%-dorośli, 6%-dzieci).

OBSZAR 3. SPRAWCY I OFIARY PRZEMOCY W RODZINIE

Sprawcami tych doświadczanych przez respondentów zachowań, wpisujących się w zjawisko przemocy w rodzinie, są najczęściej bliscy i krewni. Dorośli respondenci przemocy fizycznej mają doświadczać przede wszystkim ze strony dalszych krewnych i bliskich (odpowiedzi „inni”), na których wskazało 4% badanych (8%). W 5 przypadkach (2,5%) sprawcą bicia, kopania i szarpania jest mąż lub partner. Takiego zdania są przede wszystkim kobiety (6,8%, 11 osób), które częściej niż mężczyźni (4,3%, 6 osób) doznają przemocy fizycznej ze strony najbliższej osoby, z którą pozostają w związku małżeńskim lub partnerskim. Za bicie i szarpanie najmłodszych respondentów odpowiada przede wszystkim rodzeństwo tj. brat lub siostra (12%, 12 osób), zaś w mniejszym stopniu rodzice (4%, 3 osoby) oraz dziadkowie i wujkowie (2%, 2 osoby). Według 8% dorosłych respondentów (16%) dzieci oraz dziadkowie odpowiadają głównie za te zachowania w rodzinie, które dają się skatalogować jako przemoc psychiczna.

Wykres 18. Sprawcy przemocy domowej, według respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

To głównie najmłodszy i najstarsi bywają sprawcami tego rodzaju zachowań, częściej niż mąż lub partner (4,5%, 9 osób). Potwierdzają to odpowiedzi uzyskane od najmłodszych respondentów, którzy jedynie w 8 przypadkach (8%) doświadczali przemocy psychicznej ze strony kogoś z rodziców. Najczęściej jako sprawców tych zachowań wskazywali swoje rodzeństwo (14%, 14 osób). Kobiety i dziewczęta najczęściej wskazywały męża/partnera oraz brata/siostrę (10,6%, 17 osób), jako tych bliskich, którzy najczęściej wobec nich stosowali wrzaski, pogroźki czy poniżanie.

Tabela 15. Sprawcy przemocy w rodzinie według respondentów.

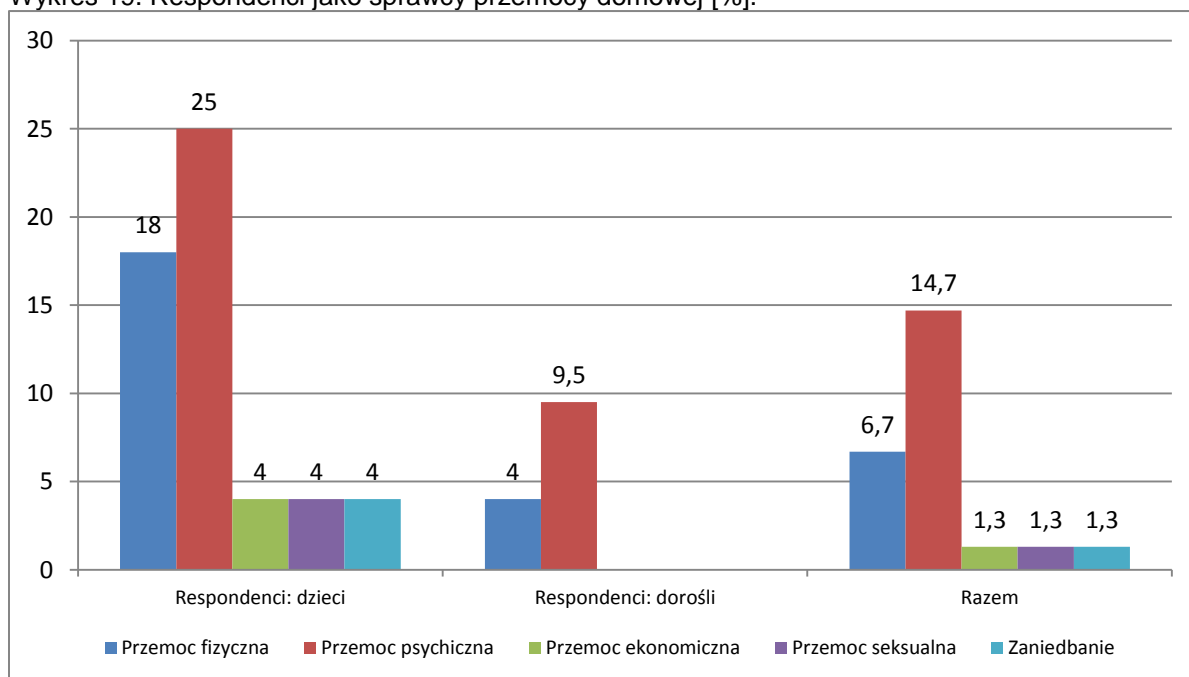
Respondenci		Rozkład odpowiedzi							
		Nikt		Mąż/partner Brat/siostra		Żona/partnerka Mama/tata		Inni	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Przemoc fizyczna	Dorośli	187	93,5	5	2,5	-	-	8	4,0
	Dzieci	82	82,0	12	12,0	4	4,0	2	2,0
	Razem	269	89,7	17	5,7	4	1,3	10	3,3
	Kobiety/dziewczęta	143	88,8	11	6,8	1	0,6	6	3,7
	Mężczyźni/chtłopcy	126	90,6	6	4,3	3	2,2	4	2,9
	Razem	269	89,7	17	5,4	4	1,3	10	3,3
Przemoc psychiczna	Dorośli	175	87,5	9	4,5	-	-	16	8,0
	Dzieci	75	75,0	14	14,0	8	8,0	3	3,0
	Razem	250	83,3	23	7,7	8	2,7	19	6,3
	Kobiety/dziewczęta	130	80,7	17	10,6	4	2,5	10	6,2
	Mężczyźni/chtłopcy	120	86,3	6	4,3	4	2,9	9	6,5
	Razem	250	83,3	23	7,7	8	2,7	19	6,3
Przemoc ekonomiczna	Dorośli	196	98,0	2	1,0	-	-	2	1,0
	Dzieci	95	95,0	3	3,0	2	2,0	-	-
	Razem	291	97,0	5	1,7	2	0,7	2	0,7
	Kobiety/dziewczęta	154	95,7	4	2,5	1	0,6	2	1,2
	Mężczyźni/chtłopcy	137	98,6	1	0,7	1	0,7	-	-
	Razem	291	97,0	5	1,7	2	0,7	2	0,7
Przemoc seksualna	Dorośli	199	99,5	-	-	-	-	1	0,5
	Dzieci	99	99,0	-	-	1	1,0	-	-
	Razem	298	99,3	-	-	1	0,3	1	0,3
	Kobiety/dziewczęta	159	98,8	-	-	1	0,6	1	0,6
	Mężczyźni/chtłopcy	139	100	-	-	-	-	-	-
	Razem	298	99,3	-	-	1	0,3	1	0,3
Zaniedbanie	Dorośli	198	99,0	1	0,5	-	-	1	0,5
	Dzieci	95	95,0	2	2,0	3	3,0	-	-
	Razem	293	97,7	3	1,0	3	1,0	1	0,3
	Kobiety/dziewczęta	158	98,1	2	1,2	-	-	1	0,6
	Mężczyźni/chtłopcy	135	97,1	1	0,7	3	2,2	-	-
	Razem	293	97,7	3	1,0	3	1,0	1	0,3

Opracowanie: zespół badawczy.

Jednocześnie za odbieranie pieniędzy respondentom oraz zabór należących do nich przedmiotów odpowiadać miało przede wszystkim rodzeństwo badanych uczniów lub mąż/partner (1,7%, 5 osób) dorosłych respondentów, rzadziej żona/partnerka (dorośli respondenci) oraz rodzice najmłodszych badanych (2%, 2 osoby). Jednak to właśnie ci ostatni, zdaniem 1 respondentki (osoba dorosła) odpowiadać mieli za niewłaściwe zachowania o charakterze seksualnym, których miała ona doświadczać. Jeśli chodzi o brak należytej opieki nad respondentami, to osoby małoletnie odpowiedzialnością za to obarczają głównie rodzeństwo (2%, 2 osoby) oraz rodziców (3%, 3 osoby).

Niektórzy respondenci nie tylko doświadczają różnych form przemocy domowej, ale niekiedy są też jej sprawcami. Wydaje się jednak, że w świetle powyżej przytoczonych danych można zaryzykować twierdzenie, że tylko niewielki odsetek badanych otwarcie przyznał się do tego rodzaju zachowań, podejmowanych wobec bliskich. Najmniej otwarci w ten kwestii okazali się dorośli, z których jedynie 9,5% przyznało się do stosowania przemocy psychicznej, a 4% do bicia lub szarpania bliskich. Bardziej chętne do udzielenia odpowiedzi w tym obszarze badań okazały się dzieci. 25% z nich przyznało się do posługiwania się wyzwiskami, krzykiem oraz szantażem emocjonalnym w stosunku do członków swej rodziny.

Wykres 19. Respondenci jako sprawcy przemocy domowej [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Kolejne 18% uczniów szkół gimnazjalnych wskazało na przemoc fizyczną, po którą sięgają w trakcie sporów i konfliktów z rodzicami, rodzeństwem lub innymi krewnymi. Największe opory wśród respondentów budziły pytania o stosowanie przez nich przemocy seksualnej i ekonomicznej wobec swoich bliskich, co znalazło odzwierciedlenie w uzyskanych odpowiedziach. Niemniej jednak na ich podstawie można wskazać na pewne prawidłowości.

Tabela 16. Respondenci jako sprawcy przemocy domowej.

Respondenci		Rozkład odpowiedzi							
		Nigdy		Rzadko		Często		Bardzo często	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Przemoc fizyczna	Dorośli	192	96,0	8	4,0	-	-	-	-
	Dzieci	82	82,0	14	14,0	1	1,0	3	3,0
	Razem	274	91,3	22	7,3	1	0,3	3	1,0
	Kobiety/dziewczęta	147	91,3	12	7,5	1	0,6	1	0,6
	Mężczyźni/chłopcy	127	91,4	10	7,2	-	-	2	1,4
	Razem	274	91,3	22	7,3	1	0,3	3	1,0
Przemoc psychiczna	Dorośli	181	90,5	18	9,0	1	0,5	-	-
	Dzieci	75	75,0	17	17,0	4	4,0	4	4,0
	Razem	256	85,3	35	11,7	5	1,7	4	1,3
	Kobiety/dziewczęta	133	82,6	23	14,3	3	1,9	2	1,2
	Mężczyźni/chłopcy	123	88,5	12	8,6	2	1,4	2	1,4
	Razem	256	85,3	35	11,7	5	1,7	4	1,3
Przemoc ekonomiczna	Dorośli	200	100,0	-	-	-	-	-	-
	Dzieci	96	96,0	3	3,0	-	-	1	1,0
	Razem	296	98,7	3	1,0	-	-	1	0,3
	Kobiety/dziewczęta	159	98,8	1	0,6	-	-	1	0,6
	Mężczyźni/chłopcy	137	98,6	2	1,4	-	-	-	-
	Razem	296	98,7	3	1,0	-	-	1	0,3
Przemoc seksualna	Dorośli	200	100,0	-	-	-	-	-	-
	Dzieci	96	96,0	1	1,0	2	2,0	1	1,0
	Razem	296	98,7	1	0,3	2	0,7	1	0,3
	Kobiety/dziewczęta	159	98,8	-	-	1	0,6	1	0,6
	Mężczyźni/chłopcy	137	98,7	1	0,7	1	0,7	-	-
	Razem	296	98,7	1	0,3	2	0,7	1	0,3
Zaniedbanie	Dorośli	200	100,0	-	-	-	-	-	-
	Dzieci	96	96,0	2	2,0	-	-	2	2,0
	Razem	296	98,7	2	0,7	-	-	2	0,7
	Kobiety/dziewczęta	160	99,4	-	-	-	-	1	0,6
	Mężczyźni/chłopcy	136	97,8	2	1,4	-	-	1	0,7
	Razem	296	98,7	2	0,7	-	-	2	0,7

Opracowanie: zespół badawczy.

Najczęściej respondenci dopuszczają się tych zachowań, które można skatalogować jako przemoc psychiczna. Dotyczy to jednak głównie dzieci (17%, 17 osób), ale także kobiet

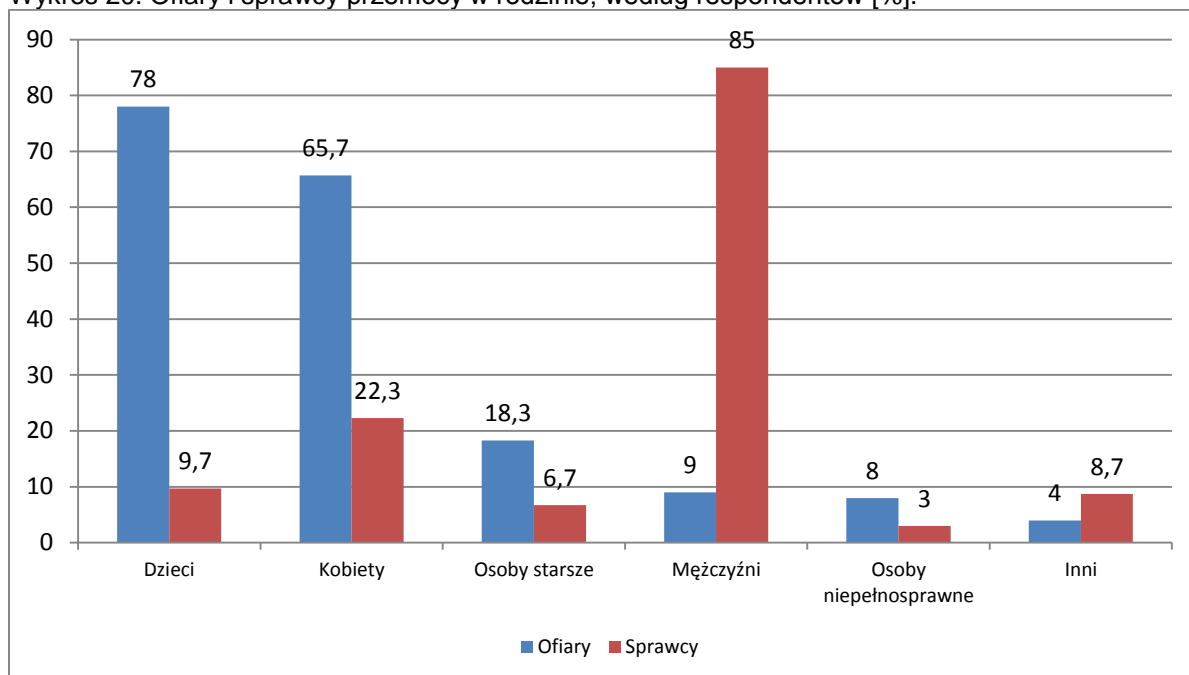
i dziewcząt (14,3%, 23 osoby), sięgających po tę formę kilka razy do roku. Do wielokrotnego poniżania swoich bliskich w ciągu tygodnia przyznało się jedynie 3 respondentów (3%), w tym 2 chłopców (1,4%). Jedynie 19 osób dorosłych (9,5%) kilka razy w roku i miesiącu, jak zaznaczyło, wpływać ma na krewnych za pomocą krzyków, wyzwisk lub ich poniżania. Badani przyznali się także do incydentalnego (kilka razy w roku) posługiwania się siłą i przemocą fizyczną wobec członków swoich rodzin. Takiej odpowiedzi udzieliło 8 dorosłych (4%) oraz 14 dzieci (14%), w tym 12 kobiet i dziewcząt (7,5%) oraz 10 mężczyzn i chłopców (7,2%). Do częstszego stosowania tej formy przemocy domowej (kilka razy w miesiącu, tygodniu) przyznało się 4 dzieci (4%).

Wydaje się jednak, że powyższe odpowiedzi taktować należy z dużą dozą ostrożności, podobnie jak informacje dotyczące zachowań o charakterze seksualnym i ekonomicznym, których sprawcami są respondenci. Wskazują one na marginalny charakter tych zjawisk, co jednak nie do końca znajduje potwierdzenie w innych danych uzyskanych w trakcie badania. Przypuszczenie to znajduje odzwierciedlenie w pytaniach o ofiary i sprawców przemocy domowej. Dotyczy to zwłaszcza mężczyzn, których 85% (255 osób) respondentów wskazało jako najczęściej odpowiedzialnych za to zjawisko. Takiej odpowiedzi udzieliło 89,4% badanych kobiet (144 osoby) i 79,9% ankietowanych mężczyzn (111 osób) oraz 70% dzieci (70 osób). Jedynie 21,6% mężczyzn (30 osób) odpowiedzialnością za przypadki przemocy domowej obarcza kobiety, które w nieco większym stopniu (23%, 37 osób) podzielają ten niewygodny dla nich pogląd.

Osoby starsze agresorami i sprawcami przemocy domowej są przede wszystkim dla dzieci (12%, 12 osób), zaś te ostatnie są skłonne siebie obarczać odpowiedzialnością za to zjawisko (18%, 18 osób). Jeśli chodzi o osoby niepełnosprawne, to jako sprawców zachowań o charakterze przemocy w rodzinie postrzegają ich w największym stopniu dzieci (4%, 4 osoby), a także mężczyźni i chłopcy (4,3%, 6 osób).

Dla 8% respondentów niepełnosprawni są grupą społeczną, szczególnie narażoną na przemoc ze strony bliskich i krewnych, choć ankietowane osoby niepełnosprawne (93,3%, 15 osób) w ogromnej większości nie podzielają tego przekonania. Ich zdaniem szczególną ochroną należałoby objąć przede wszystkim osoby starsze (100%, 15 osób), które ze względu na swą nieporadność mogą doświadczać przemocy rodzinnej. Jednak grupami najbardziej zagrożonymi tym zjawiskiem, zdaniem badanych, są głównie dzieci (78%, 234 osoby) oraz kobiety (65,7%, 197 osób).

Wykres 20. Ofiary i sprawcy przemocy w rodzinie, według respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

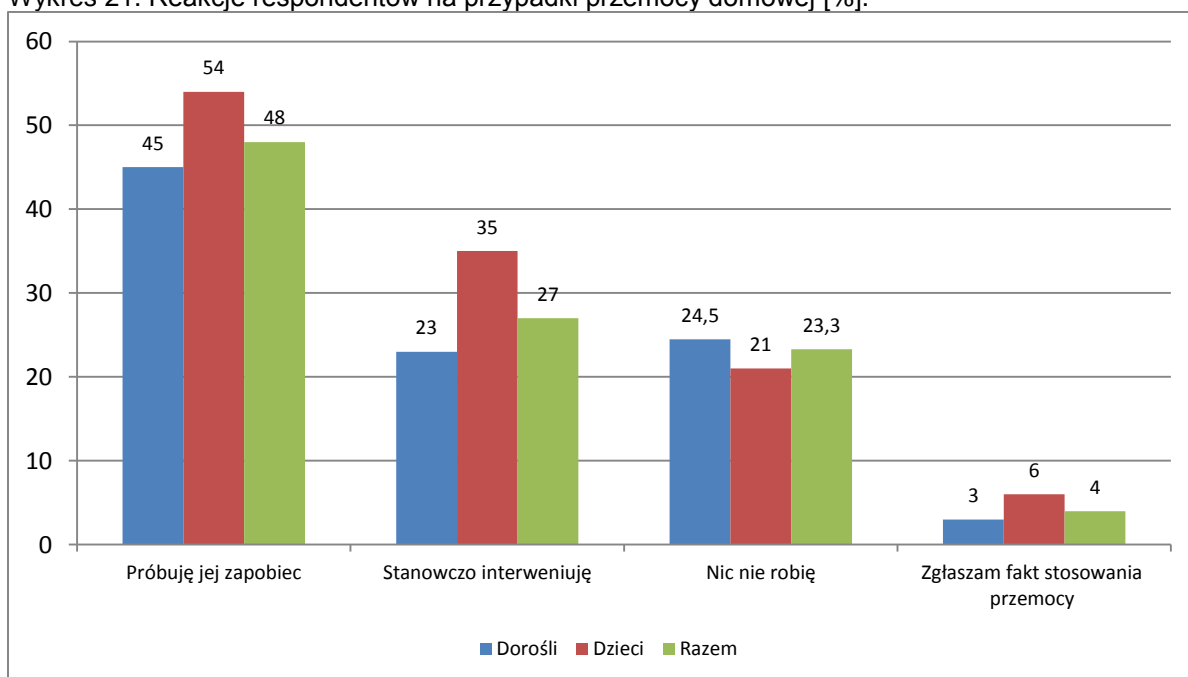
PODSUMOWANIE:

Sprawcami przemocy domowej są osoby bliskie lub spokrewnione z jej ofiarami, z którymi zamieszkują „pod jednym dachem”. Jednak dorośli (8%) najczęściej przemocy fizycznej doświadczą mają ze strony dalszych krewnych (w tym teściów), a następnie ze strony partnerów życiowych (5%). W przypadku dzieci, głównymi sprawcami zachowań o charakterze przemocy fizycznej jest przede wszystkim rodzeństwo (brat, siostra), na których wskazało 12% badanych gimnazjalistów. Jedynie 4% z nich doświadczać miało bicia, szturchania ze strony rodziców. W 8 przypadkach (8%) rodzice mieli znęcać się psychicznie nad swoimi dziećmi. Jednak za tę formę przemocy domowej najczęściej odpowiadać ma rodzeństwo (14%) ankietowanych uczniów. W przypadku dorosłych badanych poniżania psychicznego, a także krzyków i wrzasków dopuszczają się miały przede wszystkim ich dzieci oraz dalsi krewni (teściowe)-16%. Ta grupa ta, na równi z partnerami życiowymi (2%) stosować miała także wobec dorosłych respondentów zachowania o charakterze przemocy ekonomicznej. Dzieci tego rodzaju zachowań doświadczają przede wszystkim od rodzeństwa (3%) i rodziców (2%). Ci ostatni przez jedną z dziewcząt wskazani byli jako sprawcy przemocy o charakterze seksualnym, zaś przez 3% innych dzieci jako osoby dopuszczające się wobec nich zaniedbań. O wiele częściej niż do doznawania różnych form przemocy domowej, respondenci przyznawali się do sprawstwa tego rodzaju zachowań. 25% dzieci wskazało na siebie jako sprawców przemocy psychicznej w rodzinie, 18% przemocy fizycznej, zaś 4% zachowań o charakterze przemocy seksualnej, ekonomicznej lub zaniedbań. W przypadku dorosłych respondentów jedynie niewielki odsetek z nich (9,5%) czuje się odpowiedzialnych za przemoc psychiczną w rodzinie, zaś 4% za zachowania o charakterze przemocy fizycznej. Ogólnie, za przemoc w środowisku rodzinnym, zdaniem ankietowanych, odpowiadać mają przede wszystkim „mężczyźni” (85%), rzadziej kobiety (22,3%) oraz dzieci (9,7%) i osoby starsze (6,7%). Respondenci są zgodni, że „grupami ryzyka” zagrożonymi tym zjawiskiem, są głównie dzieci (78%), kobiety (65,7%) i osoby starsze (18,3%), w mniejszym stopniu zaś osoby niepełnosprawne (8%), których nie dostrzegają w swoim otoczeniu.

OBSZAR 4. REAKCJE WOBEC ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Choć respondenci, co już wykazano, nie potrafią w pełni określić jakie zachowania przejawiane przez członków ich rodzin uznać należy za formy przemocy domowej, to jednak są w stanie się im przeciwstawić. Dotyczy to przede wszystkim przemocy fizycznej i psychicznej, z którymi najczęściej identyfikują przemoc domową. Prawie połowa respondentów (48%, 144 osoby) przyznały, że spodziewając się tego rodzaju zachowań, próbuje im zapobiec. Dotyczy to częściej jednak dzieci (54%, 54 osób), niż osób dorosłych (45%, 90 osób). Ci ostatni respondenci najczęściej nie interweniują (24,5%, 49 osób) i pozostają bierne wobec zaistniałych przypadków przemocy domowej. Nie dotyczy to jednak dzieci. Aż 35% z nich (35 osób) w takich chwilach podejmuje decyzje o stanowczej swojej interwencji lub też poinformowaniu o tych faktach właściwych służb lub instytucji (6%, 6 osób). Niemniej jednak odsetek respondentów, pragnących zapobiegać tego rodzaju zachowaniom wydaje się być niewystarczający. Dotyczy to zwłaszcza osób dorosłych.

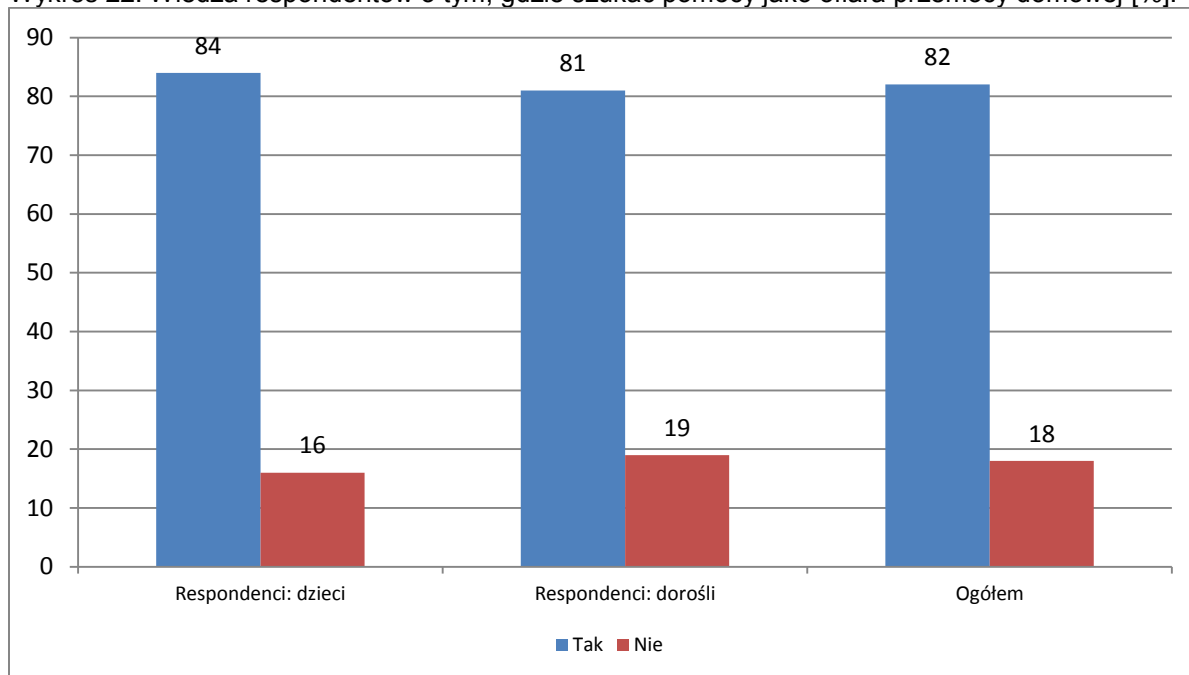
Wykres 21. Reakcje respondentów na przypadki przemocy domowej [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Obydwie grupy badanych przyznają jednak, że wiedzą gdzie szukać pomocy jako ofiary przemocy rodzinnej. Przekonanych jest o tym 82% respondentów (246 osób), w tym 81% dorosłych (162 osoby) oraz 84% dzieci (84 osób). Wśród organizacji oraz instytucji, na których pomoc mogą liczyć osoby doświadczające przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej lub zaniedbania ze strony bliskich, są-zdaniem respondentów-przede wszystkim: Policja (40,7%, 218 osób) oraz instytucje pomocy społecznej (18,5%, 99 osób).

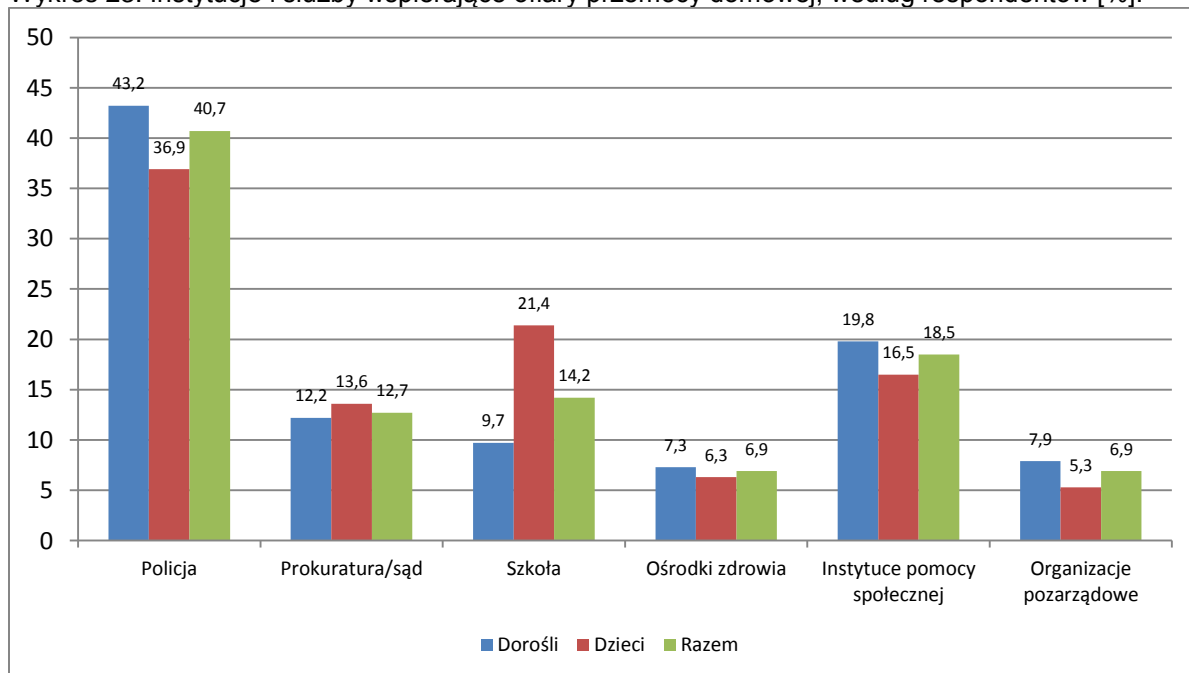
Wykres 22. Wiedza respondentów o tym, gdzie szukać pomocy jako ofiara przemocy domowej [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Ankietowani dorośli równie często w takich przypadkach skorzystali by z pomocy prokuratury lub sądu (12,2%, 40 osób)-podobnie dzieci (13,6%, 28 osób). Jednak dla tej ostatniej grupy respondentów instytucją, do której najchętniej by się zwrócili z prośbą o pomoc w tym zakresie jest szkoła (21,4%, 44 respondentów).

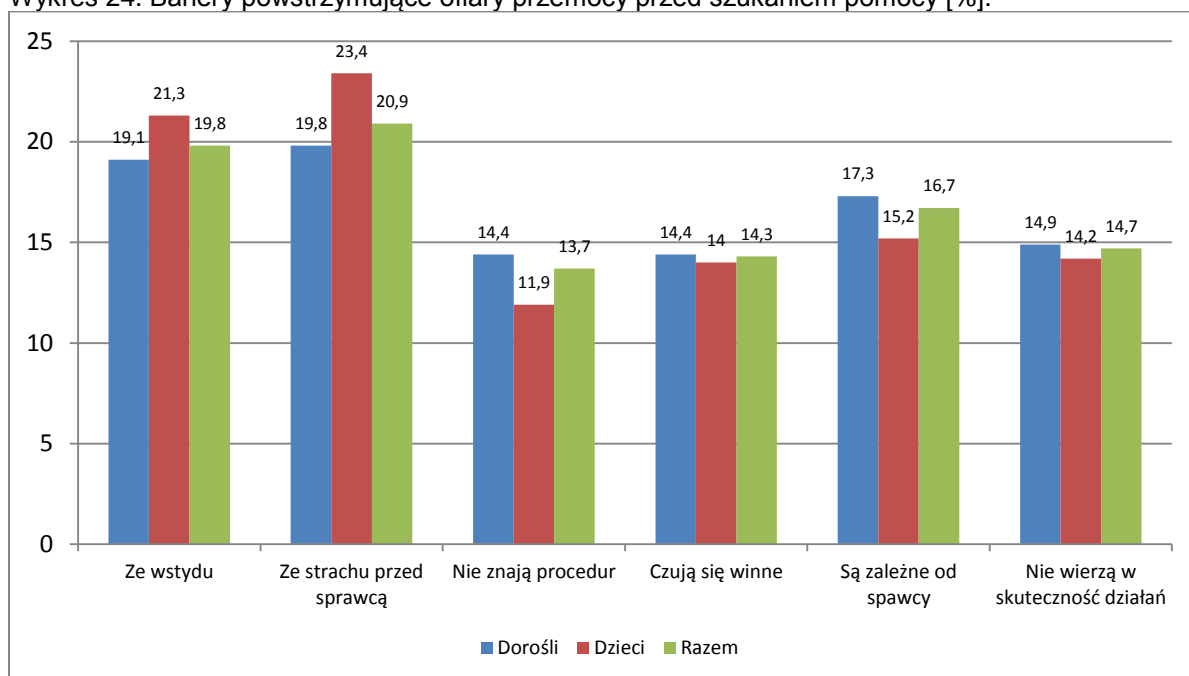
Wykres 23. Instytucje i służby wspierające ofiary przemocy domowej, według respondentów [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Respondenci dostrzegają jednak pewne bariery powstrzymujące ofiary przemocy domowej przed szukaniem pomocy u właściwych instytucji lub służb. Dla nastoletnich respondentów decydujący jest tu strach przed sprawcą tego rodzaju zachowań (23,4%, 491 pkt.) oraz wstyd (21,3%, 447 pkt.). W nieco mniejszym stopniu hamująco na nie działa także przekonanie, iż brak jest skutecznych działań (14,2%, 293 pkt.), które zmusiły by danego sprawcę do zaprzestania tych zachowań. Deprymująco na nieletnich respondentów działa także ich zależność od sprawców przemocy domowej (15,2%, 320 pkt.). Na odpowiedź tą wskazało także 17,3% (ankietowanych osób dorosłych (844 pkt.)), co może świadczyć o ich psychicznym uzależnieniu od sprawców przemocy domowej. Jednak, tak jak w przypadku dzieci, dorośli respondenci najczęściej wskazywali na strach przed sprawcą i rewanżem z jego strony (19,8%, 969 pkt.) oraz na wstyd i napiętnowanie, jako osoba nieporadna i zależna (19,1%, 932 pkt.).

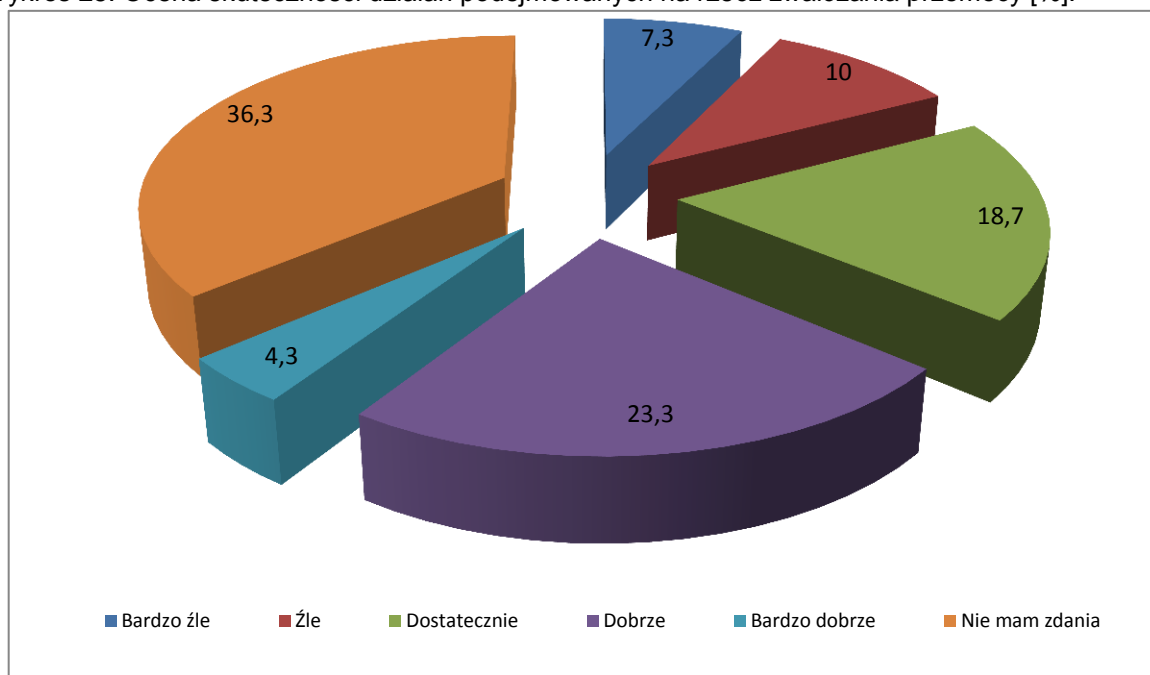
Wykres 24. Bariery powstrzymujące ofiary przemocy przed szukaniem pomocy [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Były to więc bariery przede wszystkim natury emocjonalnej i psychologicznej. W mniejszym stopniu mające swe źródła w organizacji instytucji i podmiotów, w których kompetencji mieszczą się działania na rzecz ograniczania i zwalczania zjawiska przemocy domowej. Większość respondentów pozytywnie ocenia działalność tych podmiotów w tym obszarze. Ponad 23% (70 osób) z nich uważa, że prowadzone przez nich działania na rzecz ograniczania przemocy rodzinnej ocenia jako „dobre”. Choć, co warto podkreślić, dużo większy odsetek badanych (36,3%, 109 osób) nie ma na ten temat żadnego zdania. Ich niezdecydowanie w tym zakresie można tłumaczyć dwójnasób, a mianowicie: do tej pory nie mieli oni do czynienia z tymi instytucjami, jako ofiary przemocy w rodzinie lub też nie mają wystarczającej wiedzy dotyczącej ich działalności i funkcjonowania w zakresie ograniczania tego zjawiska. Co dziesiąty respondent uznał jednak, że działalność tych podmiotów jest zła i niewystarczająca, zaś zdaniem 18,7% badanych-jedynie dostateczna.

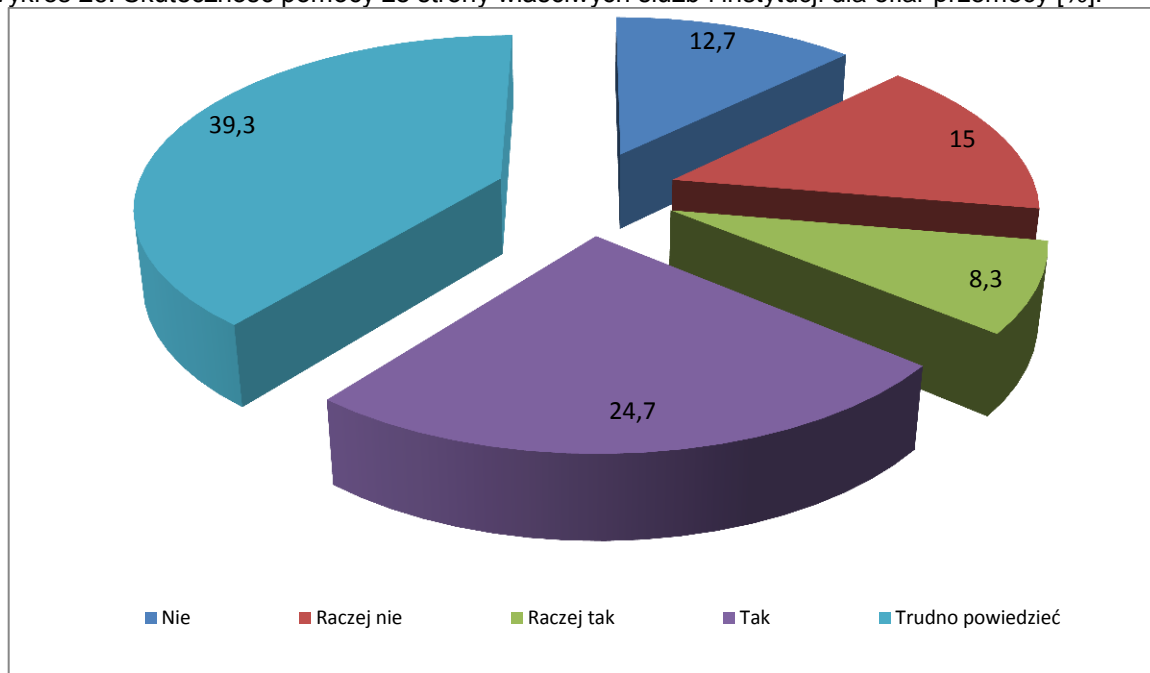
Wykres 25. Ocena skuteczności działań podejmowanych na rzecz zwalczania przemocy [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

Bardzo podobny rozkład odpowiedzi uzyskano w pytaniu o ofertę pomocy ze strony lokalnych instytucji pomocy społecznej i odpowiednich służb dla ofiar przemocy w rodzinie. Ponad 24,7% (74 osoby) respondentów uznawało, że jest ona wystarczająca. Zaś kolejnych 8% (25 osób) odpowiedziało, że „raczej tak”. Skuteczność tej pomocy uzyskiwanej przez ofiary przemocy domowej ponad 24,7% badanych (74 osoby) oceniło jako wystarczającą i zadowalającą. Ponad 8% badanych (25 osób) stwierdziło, że „raczej” jest ona wystarczająca. Jednak aż 27,7% pytanych uznało, że oferta pomocy ze strony tych instytucji i służb dla ofiar przemocy w rodzinie jest w dużym stopniu niewystarczająca (odpowiedzi: „nie”-12,7%, „raczej nie”-15%). Jednak największej grupie badanych tj. 39,3% respondentom trudno było udzielić odpowiedzi na to pytanie (odpowiedź: „trudno powiedzieć”). Dotyczyło to 43,5% dorosłych i 31% dzieci, nieposiadających żadnej wiedzy na ten temat.

Wykres 26. Skuteczność pomocy ze strony właściwych służb i instytucji dla ofiar przemocy [%].

Opracowanie: zespół badawczy.

PODSUMOWANIE:

W przejawianych przez respondentów reakcjach i zachowaniach wobec obserwowanych przypadków przemocy domowej, dają się zauważyć pewne różnice. Zwłaszcza jeśli chodzi o ich gotowość do powstrzymania lub zapobiegania tego rodzaju zachowaniom. Bardziej zmotywowane są do tego dzieci. Ponad połowa z nich (54%) przyznała, że stara się zapobiegać przemocy domowej, zaś 35% włącza się w tego rodzaju sytuacje, próbując je wyciszyć i rozładować. Niewielki odsetek ankietowanych dzieci (6%) przyznał także, że jest gotowa zgłosić odpowiednim służbom i instytucją zaobserwowane w swojej rodzinie przypadki przemocy rodzinnej. Pod tym względem dorosłych cechują dużo większa bierność i wycofanie. Jedynie 45% z nich przyznało, że próbuje zapobiegać temu zjawisku, zaś 23% stanowczo interweniuje, gdy widzi jej oznaki w swoim środowisku rodzinnym. Prawie jedna czwarta dorosłych (24,5%) w takich sytuacjach nie podejmuje jednak żadnych działań. Ponad 80% respondentów przyznało jednak, że wie gdzie szukać pomocy, będąc ofiarą przemocy domowej. Najczęściej wskazywali oni na Policję (40,7%), instytucje pomocy społecznej (18,5%), a także szkołę (14,2%) i prokuraturę oraz sąd (12,7%). Wśród barier, które podtrzymują ofiary przemocy domowej przed szukaniem pomocy respondenci wskazywali głównie na: strach przed sprawcą (20,9%), wstyd ofiar (19,8%) oraz zbyt wielką zależność życiową od sprawcy (16,7%). Choć, zdaniem badanych, ofiary przemocy nie znają także obowiązujących w tym zakresie procedur (13,7%). Należy jednak stwierdzić, że według respondentów działania podejmowane na terenie gminy na rzecz zwalczania i ograniczania zjawiska przemocy domowej są skuteczne i efektywne. Choć 36,3% badanych nie ma na ten temat zdania, nie dysponując zapewne wiedzą w tym zakresie. Dotyczy to także pomocy na jaką mogą liczyć ofiary przemocy domowej ze strony właściwych instytucji i organizacji, działających w lokalnym środowisku. Ponad 39,3% ankietowanych nie może ocenić skuteczności i efektywności tej pomocy, zaś zdaniem 8,7% jest ona dostateczna. O wiele większy odsetek pytanym ocenia ją dobrze i bardzo dobrze (33%). 27,7% badanych uważa jednak, że skuteczność ta jest niewystarczająca (odpowiedzi „raczej nie”, „nie”).

REKOMENDACJE

Na podstawie analizy oraz interpretacji otrzymanych za pośrednictwem badań ankietowych informacji i danych, można wskazać w badanych obszarach na konieczność podejmowania takich działań, których realizacja przyczynić się może do ograniczenia lub wyeliminowania zjawiska przemocy domowej w lokalnych społecznościach. Powinny one zmierzać przede wszystkim do:

- wzrostu wiedzy i świadomości mieszkańców w zakresie rozpoznawania różnych form przemocy domowej i jej objawów (głównie przemocy psychicznej, ekonomicznej, seksualnej i zaniedbań),
- wzrostu wiedzy i świadomości mieszkańców na temat skutków i konsekwencji przemocy w rodzinie dla jej ofiar i sprawców,
- poprawy skuteczności diagnozowania oraz wykrywania przypadków przemocy w rodzinie i jej ograniczania.

Działania te mogłyby przyjąć formę:

- akcji uświadamiających (wykładów, prezentacji, spotkań z ekspertami w szkołach, klubach, świetlicach środowiskowych),
- kolportażu materiałów informacyjnych (Internet, stałe punkty kolportażu),
- akcji informujących o zasadach i obowiązujących procedurach prawnych w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie, ścigania sprawców tego rodzaju zachowań oraz pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej,
- a także stałego monitoringu środowisk szczególnie zagrożonych zjawiskiem przemocy rodzinnej,
- warsztatów o charakterze terapeutyczno-instruktażowym i szkoleniowym.

Działania te powinny objąć swym zasięgiem przede wszystkim ofiary przemocy domowej, jej świadków, sprawców oraz jednostki zagrożone tym zjawiskiem (dzieci, kobiety, osoby starsze, niepełnosprawne, członkowie rodzin wielodzietnych i wielopokoleniowych, zmagających się z trudną sytuacją materialną, bezrobociem, alkoholizmem i narkomanią. Rezultatem tych działań powinien być wzrost wiedzy i świadomości mieszkańców o formach i rodzajach przemocy domowej, większa efektywność i skuteczność diagnozowania jej przypadków oraz zwiększenie motywacji mieszkańców do bardziej świadomego i aktywnego przeciwstawiania się tego rodzaju zachowaniom.

BIBLIOGRAFIA

- Bezrobotni w szczególnej sytuacji według gmin woj. lubuskiego (stan na koniec października 2013 r.), Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.
- Browne K., Herbert M., Zapobieganie przemocy w rodzinie, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 1999.
- Gruszczyńska B., Przemoc wobec kobiet w Polsce. Aspekty prawnokryminologiczne, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2007.
- Liczba bezrobotnych w układzie powiatowych urzędów pracy i gmin. woj. lubuskiego zarejestrowanych na koniec kwietnia 2012., Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.
- Mazur J., Przemoc w rodzinie, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2002.
- Polanowski J., Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Prawo i praktyka, Wydawnictwo Edukacyjne „Parpamedia” Warszawa 2012.
- Przemoc i konflikty w domu. Komunikat z badań, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2012
- Rode D., Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010.
- Stan i ruch naturalny ludności w województwie lubuskim w 2012 roku, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych, Zielona Góra 2013.
- Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Gmina miejsko-wiejska Szprotawa (powiat żagański), Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka na lata 2006-2013, Urząd Miejski w Szprotawie, Szprotawa 2006.
- Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Szprotawa na lata 2008-2020, Szprotawa 2008.
- Sytuacja na rynku pracy w województwie lubuskim (październik 2013), Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.
- Uchwała nr XXXIII/247/2012 Rady Miejskiej w Szprotawie z dnia 30 listopada 2012 roku „W sprawie programu współpracy Gminy Szprotawa w 2013 roku z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie”.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku „O przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”; (Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887).

ANEKSY

Załącznik 1. Kwestionariusz ankiety badawczej (wariant A)

M.1. Proszę podaj swoją płeć:

- Kobieta
 Mężczyzna

M.2. Proszę podaj swoje miejsce zamieszkania:

- Wieś
 Miasto

M.3. Czy jesteś osobą niepełnosprawną:

- Tak
 Nie

M.4. Ile osób liczy twoja najbliższa rodzina?

- 1-3 osoby
 4-6 osób
 6-10 osób
 Więcej niż 10 osób

M.5. Jak oceniasz atmosferę i klimat emocjonalny panujący w twojej rodzinie:

- Bardzo zła
 Zła
 Obojętna
 Dobra
 Bardzo dobra

I.1. Co według Ciebie należy uznać za przemoc w rodzinie:

- Bicie, szarpanie, popychanie
 Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
 Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
 Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
 Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie
 Nie wiem

I.2. Czy według Ciebie istnieją okoliczności uzasadniające stosowanie przemocy w rodzinie?

- Tak (proszę podać jakie):

.....

- Nie
 Nie wiem

I.3. Czy według Ciebie stosowanie przemocy wobec jednego z członków rodziny jest dopuszczalne, w sytuacji gdy będzie to korzystne dla całej rodziny?

- Tak
 Nie
 Nie wiem

I.4. Czy według Ciebie w relacjach między członkami rodziny, w uzasadnionych przypadkach, jest miejsce na:

Tak	Nie	Nie wiem	
☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

II.1. Wskaż proszę jakie według Ciebie są główne przyczyny/źródła przemocy w rodzinie:

(ocień każdą z odpowiedzi od 5-najważniejsze do 1-najmniej ważne):

- Nadużywanie alkoholu i substancji odurzających (narkotyków) przez członków rodziny
 Trudna sytuacja materialna rodziny (niskie dochody, złe warunki lokalowe, bezrobocie członków rodziny)
 Spory i konflikty pomiędzy członkami rodziny (problemy wychowawcze z dziećmi, brak współpracy między rodzicami)
 Brak porozumienia i więzi emocjonalnej pomiędzy członkami rodziny
 Inne (proszę podać, jakie):

II.2. W jakich rodzinach twoim zdaniem najczęściej dochodzi do przemocy w rodzinach:

- Z problemem alkoholowym
 Dotkniętych ubóstwem
 Wielodzietnych
 Niepełnych
 Wielopokoleniowych
 Z osobą niepełnosprawną
 O dobrym statusie materialnym

II.3. Jakie według Ciebie elementy środowiska lokalnego sprzyjają zjawisku przemocy w rodzinie na terenie gminy:

(ocień każdą z odpowiedzi od 7-najważniejsze do 1-najmniej ważne):

- Sytuacja społeczno-ekonomiczna (bieda, ubóstwo, wysokie bezrobocie)
 Zjawiska negatywne społecznie (alkoholizm, narkomania, przestępczość)
 Brak skutecznych narzędzi zwalczania przemocy w rodzinie (przepisy prawne, rozwiązania instytucjonalne)
 Niewystarczająca pomoc ofiarom przemocy w rodzinie (wsparcie ze strony odpowiednich instytucji, bliskich, przyjaciół)
 Wstyd i strach ofiar przemocy w rodzinie
 Poczucie bezkarności ze strony sprawców przemocy w rodzinie
 Inne (proszę podać jakie):

II.4. Czy znasz osobę, wobec której członkowie rodziny lub bliscy przejawiają następujące zachowania:

Tak	Nie	
☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

II.5. Czy byłeś/-aś świadkiem takich zachowań ze strony jednego z członków twojej rodziny:

Tak	Nie	
☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.1. Jak często doświadczasz ze strony członków twojej rodziny następujących zachowań:

Nigdy	Rzadko (kilka razy w roku)	Często (kilka razy w miesiącu)	Bardzo często (kilka razy w tygodniu)	
☐	☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.2. Który z członków twojej rodziny najczęściej przejawia te zachowania Ciebie?

Nikt	Brat/ Siostra	Mama/ Tata	Inni (np. dziadkowie, wujkowie)	
☐	☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.3. Czy zdarzyło Ci się przejawiać podobne zachowania wobec bliskich?

- Tak
 Nie
 Nie wiem

III.4. Jak często w relacjach z bliskimi uciekasz się do takich zachowań jak:				
Nigdy	Rzadko (kilka razy w roku)	Często (kilka razy w miesiącu)	Bardzo często (kilka razy w tygodniu)	
☐	☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.5. Kto według Ciebie najczęściej bywa ofiarą przemocy w rodzinie?

- Dzieci
- Kobiety
- Mężczyźni
- Osoby starsze
- Osoby niepełnosprawne
- Inni

III.6. Kto według Ciebie najczęściej bywa sprawcą przemocy w rodzinie?

- Dzieci
- Kobiety
- Mężczyźni
- Osoby starsze
- Osoby niepełnosprawne
- Inni

IV.1. W jaki sposób reagujesz na przemoc w rodzinie?

- Próbuję jej zapobiec
- Stanowczo interweniuję i rozładuję atmosferę
- Nic nie robię
- Zgłaszam fakt stosowania przemocy w rodzinie właściwym instytucjom (jakim?):

IV.2. Czy wiesz, gdzie szukać pomocy jako ofiarą przemocy?

- Tak
- Nie

IV.3. Na pomoc, których organizacji oraz instytucji twoim zdaniem liczyć może ofiara przemocy w rodzinie?

- Policja
- Prokuratura/sąd
- Szkoła
- Ośrodki zdrowia
- Instytucje pomocy społecznej
- Organizacje pozarządowe

IV.4. Dlaczego ofiary przemocy w rodzinie nie szukają pomocy ze strony odpowiednich służb/institucji?

(ocień każdą z odpowiedzi od 6-najważniejsze do 1-najmniej ważne):

- Ze wstydu
- Ze strachu przed sprawcą
- Nie znają procedur
- Czują się winne i odpowiedzialne za sytuację
- Są zależne od sprawcy (ekonomicznie, psychicznie)
- Nie wierzą w skuteczność działań podejmowanych przez te służby/institucje

IV.5. Jak oceniasz skuteczność działań podejmowanych na terenie gminy na rzecz zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie?

- Bardzo źle
- Źle
- Dostatecznie
- Dobrze
- Bardzo dobrze
- Nie ma zdania

IV.6. Czy twoim zdaniem oferta pomocy ze strony lokalnych instytucji pomocy społecznej i odpowiednich służb dla ofiar przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

- Nie
- Raczej nie
- Raczej tak
- Tak
- Trudno powiedzieć

Załącznik 2. Kwestionariusz ankiety badawczej (wariant B)

M.1. Proszę podać swoją płeć:

- Kobieta
 Mężczyzna

M.2. Proszę zaznaczyć miejsce zamieszkania:

- Wieś
 Miasto

M.3. Czy jest Pan/-i osobą niepełnosprawną:

- Tak
 Nie

M.4. Ile osób liczy Pana/-i najbliższa rodzina?

- 1-3 osoby
 4-6 osób
 6-10 osób
 Więcej niż 10 osób

M.5. Jak ocenia Pan/-i atmosferę i klimat emocjonalny panujący w Pana/-i rodzinie:

- Bardzo zła
 Zła
 Obojętna
 Dobra
 Bardzo dobra

M.6. Proszę podać swój swój wiek:

- 18-25 lat
 25-45 lat
 45-60 lat
 Pow. 60 lat

M.7. Proszę podać swoje wykształcenie:

- Podstawowe
 Gimnazjalne
 Ponadgimnazjalne
 Wyższe

M.8. Proszę podać swój statut cywilny:

- Kawaler/Panna
 Żonaty/mężatka
 Partner/partnerka (w związku nieformalnym)
 Po rozwodzie/w separacji
 Wdowiec/wdowa

I.1. Co według Pana/-i należy uznać za przemoc w rodzinie:

- Bicie, szarpanie, popychanie
- Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
- Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
- Dotykane w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
- Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie
- Nie wiem

I.2. Czy według Pana/-i istnieją okoliczności uzasadniające stosowanie przemocy w rodzinie?

Tak (proszę podać jakie):

.....

.....

- Nie
- Nie wiem

I.3. Czy według Pana/-i stosowanie przemocy wobec jednego z członków rodziny jest dopuszczalne, w sytuacji gdy będzie to korzystne dla całej rodziny?

- Tak
- Nie
- Nie wiem

I.4. Czy według Pana/-i w relacjach między członkami rodziny, w uzasadnianych przypadkach, jest miejsce na:

Tak	Nie	Nie wiem	
☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	Dotykane w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

II.1. Proszę wskazać jakie są według Pana/-i główne przyczyny/źródła przemocy w rodzinie:

(ocień każdą z odpowiedzi od 5-najważniejsze do 1-najmniej ważne):

- Nadużywanie alkoholu i substancji odurzających (narkotyków) przez członków rodziny
 - Trudna sytuacja materialna rodziny (niskie dochody, złe warunki lokalowe, bezrobocie członków rodziny)
 - Spory i konflikty pomiędzy członkami rodziny (problemy wychowawcze z dziećmi, brak współpracy między rodzicami)
 - Brak porozumienia i więzi emocjonalnej pomiędzy członkami rodziny
 - Inne (proszę podać, jakie):
-
-

II.2. W jakich rodzinach Pana/-i zdaniem najczęściej dochodzi do przemocy w rodzinach:

- Z problemem alkoholowym
- Dotkniętych ubóstwem
- Wielodzietnych
- Niepełnych
- Wielopokoleniowych
- Z osobą niepełnosprawną
- O dobrym statusie materialnym

II.3. Jakie według Pana/-i elementy środowiska lokalnego sprzyjają zjawisku przemocy w rodzinie na terenie gminy:
(ocień każdą z odpowiedzi od 7-najważniejsze do 1-najmniej ważne):

- Sytuacja społeczno-ekonomiczna (bieda, ubóstwo, wysokie bezrobocie)
- Zjawiska negatywne społecznie (alkoholizm, narkomania, przestępczość)
- Brak skutecznych narzędzi zwalczania przemocy w rodzinie (przepisy prawne, rozwiązania instytucjonalne)
- Niewystarczająca pomoc ofiarom przemocy w rodzinie (wsparcie ze strony odpowiednich instytucji, bliskich, przyjaciół)
- Wstyd i strach ofiar przemocy w rodzinie
- Poczucie bezkarności ze strony sprawców przemocy w rodzinie
- Inne (proszę podać jakie):

II.4. Czy zna Pan/-i osobę, wobec której członkowie rodziny lub bliscy przejawiają następujące zachowania:

Tak	Nie	
☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

II.5. Czy był/-a Pan/-i świadkiem takich zachowań ze strony jednego z członków Pana/-i rodziny:

Tak	Nie	
☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.1. Jak często doświadcza Pan/-i ze strony członków swojej rodziny następujących zachowań:

Nigdy	Rzadko (kilka razy w roku)	Często (kilka razy w miesiącu)	Bardzo często (kilka razy w tygodniu)	
☐	☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.2. Który z członków Pana/-i rodziny najczęściej przejawia te zachowania wobec Pana/-i?

Nikt	Mąż/ Partner	Żona/ Partnerka	Inni (np. teściowie, dzieci)	
☐	☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.3. Czy zdarzyło się Panu/-i przejawiać podobne zachowania wobec bliskich?

- Tak
 Nie
 Nie wiem

III.4. Jak często w relacjach z bliskimi ucieka się Pan/-i do takich zachowań jak:

Nigdy	Rzadko (kilka razy w roku)	Często (kilka razy w miesiącu)	Bardzo często (kilka razy w tygodniu)	
☐	☐	☐	☐	Bicie, szarpanie, popychanie
☐	☐	☐	☐	Wrzaski, poniżanie, wyzwiska
☐	☐	☐	☐	Odbieranie pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, kradzieże
☐	☐	☐	☐	Dotykanie w miejscach intymnych, nakłanianie do pożycia seksualnego
☐	☐	☐	☐	Brak opieki, niedożywienie, zaniedbanie

III.5. Kto według Pana/-i najczęściej bywa ofiarą przemocy w rodzinie?

- Dzieci
 Kobiety
 Mężczyźni
 Osoby starsze
 Osoby niepełnosprawne
 Inni

III.6. Kto według Pana/-i najczęściej bywa sprawcą przemocy w rodzinie?

- Dzieci
 Kobiety
 Mężczyźni
 Osoby starsze
 Osoby niepełnosprawne
 Inni

IV.1. W jaki sposób reaguje Pan/-i na przemoc w rodzinie?

- Próbuję jej zapobiec
 Stanowczo interweniuję i rozładuję atmosferę
 Nic nie robię
 Zgłaszam fakt stosowania przemocy w rodzinie właściwym instytucjom (*jakim?*):

IV.2. Czy wie Pan/-i gdzie szukać pomocy, jako ofiarą przemocy?

- Tak
 Nie

IV.3. Na pomoc, których organizacji oraz instytucji Pana/-i zdaniem liczyć może ofiara przemocy w rodzinie?

- Policja
- Prokuratura/sąd
- Szkoła
- Ośrodki zdrowia
- Instytucje pomocy społecznej
- Organizacje pozarządowe

IV.4. Dlaczego ofiary przemocy w rodzinie nie szukają pomocy ze strony odpowiednich służb/instytucji?

(ocień każdą z odpowiedzi od 6-najważniejsze do 1-najmniej ważne):

- Ze wstydu
- Ze strachu przed sprawcą
- Nie znają procedur
- Czują się winne i odpowiedzialne za sytuację
- Są zależne od sprawcy (ekonomicznie, psychicznie)
- Nie wierzą w skuteczność działań podejmowanych przez te służby/instytucje

IV.5. Jak ocenia Pan/-i skuteczność działań podejmowanych na terenie gminy na rzecz zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie?

- Bardzo źle
- Źle
- Dostatecznie
- Dobrze
- Bardzo dobrze
- Nie ma zdania

IV.6. Czy Pana/-i zdaniem oferta pomocy ze strony lokalnych instytucji pomocy społecznej i odpowiednich służb dla ofiar przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

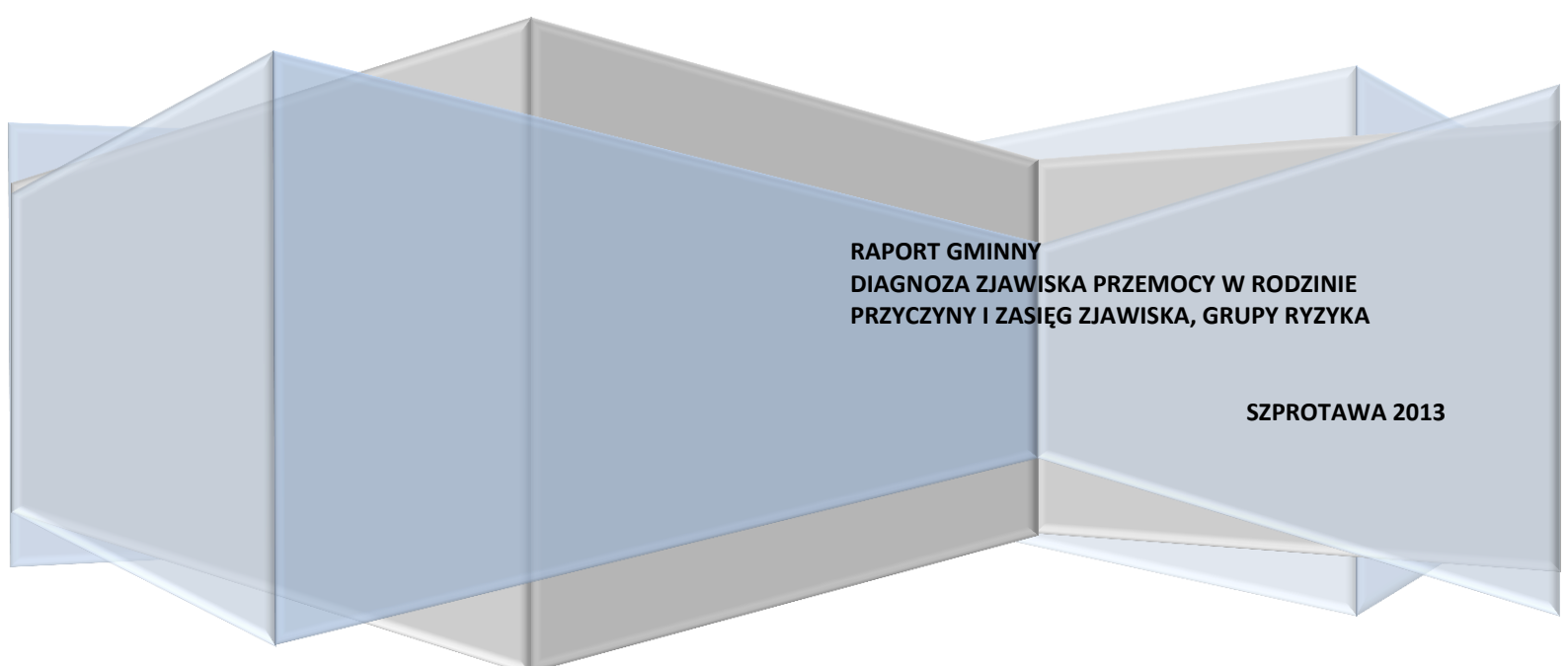
- Nie
- Raczej nie
- Raczej tak
- Tak
- Trudno powiedzieć

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Respondenci według płci [%].	11
Wykres 2. Respondenci według terenu zamieszkania [%].	12
Wykres 3. Respondenci a wielkość ich rodzin [%].	13
Wykres 4. Respondenci a atmosfera i klimat emocjonalny panujący w ich rodzinach [%].	14
Wykres 5. Sytuacja życiowa dorosłych respondentów [%].	15
Wykres 6. Poziom wykształcenia dorosłych respondentów [%].	16
Wykres 7. Znajomość form, jakie może przybierać przemoc w rodzinie, według respondentów [%]. ..	18
Wykres 8. Znajomość form przemoc w rodzinie, według terenu zamieszkania respondentów [%].	19
Wykres 9. Okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy w rodzinie [%].	22
Wykres 10. Ogólny interes rodziny a dopuszczalność przemocy wobec jednego z jej członków [%]. .	23
Wykres 11. Miejsce przemocy domowej w relacjach rodzinnych, według respondentów [%].	25
Wykres 12. Główne przyczyny przemocy w rodzinie, według respondentów [%].	26
Wykres 13. Rodziny zagrożone zjawiskiem przemocy domowej, według respondentów [%].	27
Wykres 14. Elementy środowiska lokalnego sprzyjające zjawisku przemocy domowej [%].	28
Wykres 15. Znajomość ofiar przemocy domowej przez respondentów [%].	29
Wykres 16. Obserwowane przez respondentów zachowania o charakterze przemocy domowej [%].	30
Wykres 17. Doświadczanie różnych form przemocy domowej przez respondentów [%].	31
Wykres 18. Sprawcy przemocy domowej, według respondentów [%].	34
Wykres 19. Respondenci jako sprawcy przemocy domowej [%].	36
Wykres 20. Ofiary i sprawcy przemocy w rodzinie, według respondentów [%].	39
Wykres 21. Reakcje respondentów na przypadki przemocy domowej [%].	40
Wykres 22. Wiedza respondentów o tym, gdzie szukać pomocy jako ofiara przemocy domowej [%].	41
Wykres 23. Instytucje i służby wspierające ofiary przemocy domowej, według respondentów [%].	41
Wykres 24. Bariery powstrzymujące ofiary przemocy przed szukaniem pomocy [%].	42
Wykres 25. Ocena skuteczności działań podejmowanych na rzecz zwalczania przemocy [%].	43
Wykres 26. Skuteczność pomocy ze strony właściwych służb i instytucji dla ofiar przemocy [%].	44

SPIS TABEL

Tabela 1. Respondenci według płci.	11
Tabela 2. Respondenci według terenu zamieszkania.....	12
Tabela 3. Respondenci a wielkość ich rodzin.	13
Tabela 4. Respondenci a atmosfera i klimat emocjonalny panujący w ich rodzinach.	14
Tabela 5. Sytuacja życiowa dorosłych respondentów.	15
Tabela 6. Poziom wykształcenia dorosłych respondentów.	16
Tabela 7. Znajomość form, jakie może przybierać przemoc w rodzinie.	18
Tabela 8. Znajomość form przemocy w rodzinie, według terenu zamieszkania respondentów.	19
Tabela 9. Okoliczności usprawiedliwiających stosowanie przemocy w rodzinie.	22
Tabela 10. Ogólny interes rodziny a dopuszczalność przemocy wobec jednego z jej członków.	24
Tabela 11. Miejsce przemocy domowej w relacjach rodzinnych, według respondentów.	24
Tabela 12. Znajomość ofiar przemocy domowej przez respondentów.	29
Tabela 13. Obserwowane przez respondentów zachowania o charakterze przemocy domowej.	30
Tabela 14. Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w rodzinie przez respondentów. ...	32
Tabela 15. Sprawcy przemocy w rodzinie według respondentów.	35
Tabela 16. Respondenci jako sprawcy przemocy domowej.	37

**RAPORT GMINNY
DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE
PRZYCZYNY I ZASIĘG ZJAWISKA, GRUPY RYZYKA**

SZPROTAWA 2013